

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1128

29. STUDENOGA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Koncert klape *More*

Duh Dalmacije u srcu Subotice

SADRŽAJ

6

Održan skup o Održivom okviru
za prikupljanje podataka
o nacionalnim manjinama
**Nedostaje nam
etnosenzitivna statistika**

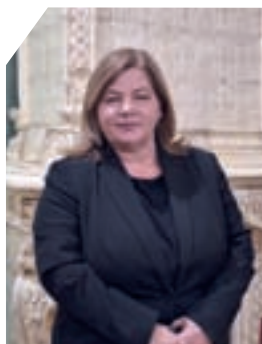
9

Suradnja Vočka i Podravke
**Izvoz paprike
veći od planiranog**

12

Timea Šakan Škrlin,
ravnateljica *Croatice*
**Jezik je ono što održava
jedan narod**

24

Program profesionalne orijentacije
u Subotici
Kamo sutra?

30

Manifestacija *Divanim šokački*
u Monoštoru
Rič pismom postala

32

Predstavljena knjiga
dr. sc. Dinka Šokčevića *Kratka
povijest Hrvata u Mađarskoj*
**Prva knjiga o svim
hrvatskim subetničkim
skupinama**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)

Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

U krug

Prošlog tjedna u Beogradu je održan skup koji je ponovno u fokus stavio pitanje prikupljanja etnosenzitivnih podataka na jednom mjestu u cilju efikasnijeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Srbiji. Jedan je to u nizu skupova s istim otvorenim pitanjem.

Jeste, u Srbiji postoje propisi koji bi trebali štititi manjinska prava te zabranu asimilacije i diskriminacije. Zakonom su garantirana kolektivna prava manjina, kao što su službena uporaba jezika i pisma, informiranje, obrazovanje i kultura.

Ono što ne postoji i za što se još uvijek traži modalitet jeste točna baza podataka o broju pripadnika nacionalnih manjina, službenoj uporabi jezika i pisma, obrazovanju na jezicima nacionalnih manjina, informiranju, zastupljenosti u tijelima javne uprave i u određenim segmentima društva i organizacija.

U jednoj od odredaba Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe, a čiji je Srbija potpisnik, navodi se da se države potpisnice obvezuju stvoriti uvjete za učinkovito sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i gospodarskom životu zemlje i javnim poslovima, posebno onim koji se na njih odnose. A ono što proizlazi iz Okvirne konvencije jest pravo na sudjelovanje u radu javne uprave ili jednostavnije rečeno upošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, po principu pozitivne diskriminacije, kako bi nacionalna struktura uposlenih bila prilagođena nacionalnoj strukturi sredine.

Kao i u ovom broju, tako smo se ovom temom bavili i godinama unatrag. I manje-više mogli bismo prepisati neki tekst od prije dvije-tri godine.

S jedne strane ne može se nitko natjerati na nacionalno izjašnjavanje, pa onda s druge strane ne može se ni govoriti koliko je ispunjena obveza sudjelovanja nacionalnih manjina u javnoj upravi. Zato sasvim pragmatično, mada se vjerojatno ne bi svi suglasili, djeluje prijedlog dan na prošlotjednom sastanku.

Za **Miloša Bešića** s Fakulteta političkih znanosti jedan pravac je »neka vrsta legislativnog rješenja gdje će se ljudi morati jednostavno izjasniti nacionalno«, a drugi je prebacivanje loptice na teren nacionalnih vijeća koja bi trebala preuzeti odgovornost i »inzistirati da se ljudi koji se zapošljavaju u javnoj upravi izjasne o svom etnicitetu«. Rasteretilo bi to državu odgovornosti, jer »ako taj podatak ne dostave, onda više nije odgovornost države za to već samih etničkih zajednica i nacionalnomanjinskih vijeća koja to ne žele«.

Z. V.

Financijska podrška od Ministarstva prosvete

U Beogradu, u Osnovnoj školi *Danilo Kiš* upriličena je svečana dodjela ugovora temeljem odluke Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja o izboru ustanova za dodjelu financijskih sredstava u cilju unaprjeđenja uvjeta rada učeničkih zadruga u Srbiji. Svečanosti su nazočili ministrica prosvjete prof. dr. **Slavica Đukić Dejanović**, pomoćnik ministra za predškolsko i osnovno

obrazovanje dr. **Milan Pašić** i pomoćnik ministra za srednje i obrazovanje odraslih **Miloš Blagojević**.

Učenička zadruga *Matija Gubec* tom je prilikom predstavila svoj dosadašnji rad i buduće planove u skladu s novom financijskom podrškom ostvarenom putem ovog projekta.

Veleposlanik Slovačke u posjetu biskupiji

Usrijedu, 27. studenoga, Subotičku biskupiju posjetio je izvanredni i opunomoćeni veleposlanik Republike Slovačke **Michal Pavuk**, kojega je primio biskup **Franjo Fazekas**. Uz biskupa Fazekasa, susretu su nazočili i tajnik Veleposlanstva Slovačke **Boris Konček**, ekonom Subotičke biskupije vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** i vlč. **Siniša Tumbas Loketić**, župnik u župi Presvetog Trojstva u Selenči.

Ovom prigodom biskup Fazekas je upoznao veleposlanika Pavuka sa Subotičkom biskupijom, strukturom funkcioniranja, te mu je ujedno zahvalio za sve što Veleposlanstvo čini za slovačku katoličku zajednicu u Selenči, koja je jedina župa u biskupiji, ali i u Srbiji u kojoj se svete mise služe na slovačkom jeziku.

Također, ovom prilikom veleposlanik je s biskupom obišao i subotičku katedralu, gdje ih je dočekaio tamošnji župnik mons. **Stjepan Beretić**, koji ih je upoznao s poviješću, ali i aktualnim problemima katedrale.

Veleposlaniku Michalu Pavuku ovo je bio prvi službeni posjet nekoj od biskupija u Srbiji.

Ž. V.

30 milijuna dinara za nacionalne manjine

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog organiziralo je u utorak, 26. studenog, potpisivanje ugovora o dodjeli sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine, a tom prilikom ministar **Tomislav Žigmanov** je rekao kako je od 284 prijavljenih za realizaciju programa i projekata iz područja kulture njih 70 dobilo ukupno 30 milijuna dinara.

»Cilj je bio da područje kulture unutar 23 nacionalne zajednice iz čitave Srbije dobije podršku radi afirmacije njihovog rada, veće vidljivosti i razvoja njihovih kulturnih praksi«, rekao je Žigmanov.

On je dodao da je specifičan cilj natječaja bio na unaprjeđenju i jačanju kulturnog identiteta nacionalnih manjina u Srbiji, kao i prava na njegovanje, čuvanje i izražavanje kulturne posebnosti jer je, kako je rekao, to njihovo ustavno i zakonsko pravo.

U natječajnoj komisiji bilo je Ministarstvo kulture, a tri milijuna odvojeno je za realizaciju projekata koji imaju interkulturnu suradnju.

»Mi ćemo kao Ministarstvo i dalje nastaviti da se manjinske politike koje su utvrđene brojnim propisima i strateškim dokumentima ostvaruju u punom kapacitetu i uz puno uvažavanje specifičnih potreba svake manjinske zajednice«, zaključio je Žigmanov.

Među ostalim, natječajem je podržano i šest projekata hrvatske manjine u vrijednosti od preko tri milijuna dinara.

H. R.

Sredstva za četiri hrvatske udruge za pomirenje

Kabinet ministra za pomirenje, regionalnu suradnju i društvenu stabilnost objavio je odluku o raspodjeli proračuna za projekte koji su dobili sredstva na natječajima koje je raspisalo ovo ministarstvo. U području pomirenja dodijeljena su sredstva i za četiri hrvatske udruge, i to Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta, Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina i Hrvatska udruga novinara *Cro News* iz Subotice. Ukupna dodijeljena sredstva za ove udruge iznose 3,1 milijun dinara.

Izaslanstvo OESS-a u posjetu HNV-u

Izaslanstvo Organizacije za europsku sigurnost i stabilnost, kojeg je predvodio veleposlanik OESS-a **Jan Braathu**, posjetio je Hrvatsko nacionalno vijeće u srijedu, 27. studenoga, kojom prigodom su razgovarali o aktualnom položaju, dostignućima i izazovima hrvatske nacionalne manjine i njenih institucija u Srbiji.

U posjetu su sudjelovali šef Ureda Vijeća Europe u Beogradu **János Babity**, predstavnica Delegacije Europske unije **Gordana Arackić**, veleposlanik Finske **Niklas Lindqvist**, prvi tajnik Veleposlanstva Nizozemske **Ruben Veldhorst**, veleposlanica Norveške **Kristin Melsom**, politički savjetnik u Veleposlanstvu SAD-a **Paul Jukic**, viši savjetnik za pitanja nacionalnih manjina Misije OESS-a u Srbiji **Dominik Drasnar**, prevoditeljica OESS-a **Nada Kojadinović** i **Milica Rodić** zadužena za pitanja nacionalnih manjina u Misiji OESS-a u Srbiji. Aktualna dostignuća i izazove s kojima se suočavaju Hrvati u Srbiji predstavili su dopredsjednik HNV-a za Suboticu **Slavko Benčik**, predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Nataša Francuz**, član Odbora za službenu uporabu jezika **Goran Kaurić**, ravnateljica Zavoda za kulturu vojvo-

đanskih Hrvata **Katarina Čeliković** i ravnateljica Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* **Mirjana Trkulja**.

Veleposlanik OESS-a Jan Braathu rekao je novinarima da su u posjet došli dobiti aktualne informacije o radu HNV-a, da saznaju koja su nova postignuća ali i izazovi i da vide kako mogu nastaviti podupirati hrvatsku zajednicu u Srbiji.

»OESS radi na dnevnoj bazi sa svih 23 nacionalno-manjinska vijeća i sa židovskom zajednicom na građenju njihovog kapaciteta, zagovaraju prava nacionalnih manjina u Srbiji kod centralnih institucija u sklopu našeg kontinuiranog podupiranja nacionalno-manjinskih zajednica u Srbiji«, rekao je Braathu.

Predstavnica HNV-a Nataša Francuz izrazila je zadovoljstvo time što je institucije hrvatske zajednice posjetilo ovako značajno izaslanstvo.

»Danas predstavljamo naše izazove i rezultate, sve ono što je obilježilo prethodne godine našeg rada«, rekla je Francuz.

J. D.

Nedostaje nam etnosenzitivna statistika

Državni tajnik Rejhan Kurtović istaknuo je da u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog postoji izrazita politička volja za unaprjeđenje evidencije i statistika, i da nema nikakve političke prepreke da se ova inicijativa provede u djelo

Kako urediti i organizirati prikupljanje etnosenzitivnih podataka na jednom mjestu u cilju efikasnijeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Srbiji bila je tema skupa pod nazivom »Održivi okvir za prikupljanje podataka o nacionalnim manjinama« koji je održan 22. studenog na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Beogradu, u organizaciji Ureda Vijeća Europe u Beogradu.

Govoreći kao uvodničar na ovome skupu državni tajnik prof. dr. sc. **Rejhan Kurtović** istaknuo je da je Ustav Srbije iz 2006. godine afirmativan kada je riječ o zaštiti manjinskih prava i da su manjinska prava zagarantirana, kako neposredno tako i posredno kroz norme koje garantiraju ravnopravnost i zabranu asimilacije i diskriminacije.

Domaćin skupa bio je prof. dr. sc. **Marko Jovanović**, prorektor za međunarodnu suradnju Pravnog fakulteta, dok su prezentacije održali eksperti **Aleksandra Vujić** i **Patrick Simon**, koji su predstavili nalaze istraživanja o

održivom okviru za prikupljanje podataka o nacionalnim manjinama. Šef Ureda Vijeća Europe **János Babity** pozvao je nacionalna vijeća nacionalnih manjina da ohrabre svoje pripadnike da koriste svoj jezik i deklariraju se o svojoj nacionalnoj pripadnosti. Izrazio je potporu Ureda Vijeća Europe ovim naporima i izrazio uvjerenje da će novi softver za prikupljanje podataka pridonijeti još bolje implementaciji međunarodnih preporuka i primjeni zakonodavstva u ovom području.

Potrebna je jedinstvena baza etnosenzitivnih podataka

»Poseban zakonodavni okvir govori nam da smo kao država usvojili sve međunarodne standarde u području zaštite prava nacionalnih manjina, a Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina izdvaja Srbiju kao drža-

vu koja garantira posebne manjinske samouprave u vidu nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Ovo je posebno važno u pogledu kolektivnih prava manjina, kao što su službena uporaba jezika i pisma, informiranje, obrazovanje i kultura», rekao je državni tajnik.

Međutim, rekao je prof. dr. sc. Kurtović, »nedostaje nam etnosenzitivna statistika koja se odnosi na vođenje i prikupljanje podataka koji se odnose na nacionalnu pripadnost i podatke koji se izravno tiču ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina«. Iz tog razloga organiziran je i ovaj skup kako bi se razgovaralo o iskustvima i preporukama iz usporednopravne prakse, koji način je najbolji, kako bi se u budućnosti stvorila jedinstvena baza u kojoj će biti sadržani svi bitni elementi koji se odnose na pripadnike svih 24 nacionalnih manjina.

»Mi aktivno radimo na tome, a naše težnje podrazumijevaju, među ostalim, i širok konzultativni proces koji će uključivati lokalne samouprave, AP Vojvodinu, gdje živi najveći broj nacionalnih manjina, različita republička tijela, nacionalna vijeća nacionalnih manjina, neovisna regulatorna tijela, organizacije civilnog društva, akademsku zajednicu, kvalificirane

eksperte, Republički zavod za statistiku i druge relevantne čimbenike«, rekao je on.

Osim intersektorske suradnje, suradnje između različitih razina vlasti, kao jedan od ključnih elemenata prof. dr. sc. Kurtović, je naveo podizanje svijesti kod pripadnika nacionalnih manjina o značaju izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti prilikom upošljavanja i na svim drugim mjestima gde je to potrebno i moguće, te snaženje na-

Kurtović: Podizati svijest manjina

»**N**edostaje nam etnosenzitivna statistika koja se odnosi na vođenje i prikupljanje podataka koji se odnose na nacionalnu pripadnost i na podatke koji se izravno tiču ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina«, rekao je prof. dr. sc. Rejhan Kurtović.

Istaknuo je da je jedan od ključnih elemenata, osim intersektorske suradnje i suradnje između različitih razina vlasti, podizanje svijesti kod pripadnika nacionalnih manjina o značaju izjašnjavanja o nacionalnoj pripadnosti prilikom upošljavanja i na svim drugim mjestima gde je to potrebno i moguće, te snaženje nacionalnomanjinskih vijeća kako bi se uključili u to.

cionalnomanjinskih vijeća kako bi se uključili u to. Jedinstvena baza etnosenzitivnih podataka trebala bi uključiti točne podatke o broju pripadnika nacionalnih manjina, službenoj uporabi jezika i pisma, obrazovanju, informiranju, zastupljenosti u tijelima javne uprave i u određenim segmentima društva i organizacija.

Ovako, rekao je državni tajnik, često dobijemo kritiku nekih međunarodnih tijela da pripadnici nacionalnih manjina nisu zastupljeni u određenim tijelima, a s druge strane mi nemamo relevantne podatke o tome, te se postavlja pitanje istinitosti takvih tvrdnji. Zato je važan softver koji će biti instrument koji će poslužiti i kao korektiv ali i alarm za državna tijela da broj pripadnika određene manjine povećaju ukoliko je to potrebno u pojedinim državnim tijelima. Državni tajnik je istaknuo da u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, nadležnom za ovo područje, postoji izrazita politička volja za unaprjeđenje evidencije i statistika, i da nema nikakve političke prepreke i smetnje da se ova inicijativa provede u djelo.

Problemi i mogući načini prikupljanja podataka

Neovisna eksperica za pitanja nacionalnih manjina **Aleksandra Vujić** podsjetila je da je Okvirna konvencija o zaštiti manjina do sada jedini pravoobvezujući dokument i da sve potpisnice ovog dokumenta imaju obvezu svake pete godine izvještavati o primjeni konvencije u svojim državama. Srbija je do sada podnijela pet izvještaja, posljednji 2022. godine.

»Sakupljanje etnosenzitivnih podataka je bila tema četvrtog izvještaja i četvrtog mišljenja Savjetodavnog komiteta, koje je ekspertno tijelo koje daje mišljenje o dr-

ke Okvirne konvencije. Nabrojane su sve institucije koje trebaju pratiti podatke i napravljen je formular za svaku instituciju preko kojih trebaju prikupljati i slati potrebne podatke«, rekla je Vujić.

Ostalo je da se podaci sakupe i u petom izvještaju Srbija je predložila da se izradi portal ili aplikacija za unošenje podataka od značaja za praćenje ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Prikupljanje podataka trenutno obavlja mali tim ljudi Ministarstva za ljudska i manjinskih prava, ali postoje problemi jer svaka institucija može zakasnuti, podaci nisu ujednačeni, i nedovoljan broj ljudi je zaposlen da obradi ove podatke koji se prikupljaju praktično ručno, rekla je Vujić. Podaci su pohranjeni u tri informacijska sustava, odnosno bazama podataka, ali problem je što neke institucije šalju podatke dok neke to ne rade jer kaznene odredbe ne postoje, a drugi je problem što je izjašnjavanje na dobrovoljnoj bazi. Po mišljenju Vujićeve, treba razmisliti treba li praviti novi sustav ili postojeća tri sustava nadograditi i objediniti pomoću nekog novog softvera.

Direktor istraživanja pri Nacionalnom institutu za demografiju (INID) iz Pariza Patrick Simon govorio je o problemima koji se pojavljuju kod prikupljanja o etnosenzitivnim podacima kao i postojećim različitim načinima kako se ti podaci mogu prikupljati – izravno ili neizravno.

Prof. dr. sc. **Miloš Bešić** s Fakulteta političkih nauka rekao je kako je najvažnije imati vrlo precizne, kvalitetne i segregirane podatke a ne kao do sada da su neujednačene kvalitete i zbog toga nepouzdati.

»Kada imate točne i precizne podatke, onda je lako primjenjivati različite softvere za njihovu obradu«, rekao je Bešić te predložio dva načina kako se to može riješiti: »Nama u svim službama trebaju jasni i precizni podaci o nacionalnoj pripadnosti. Ovdje je problem, uvjetno rečeno etički, jer je zakonom definirano da se ne moraju ljudi izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti, recimo kada se zapošljavaju. A kada bi se morali izjasniti, mi ne bismo imali nikakav problem. Jedan je način rješenja neka vrsta legislativnog rješenja gdje će se ljudi morati jednostavno izjasniti nacionalno, a drugi da nacionalna vijeća preuzmu odgovornost u radu sa svojim etničkim skupinama i inzistiraju da se ljudi koji se zapošljavaju u javnoj upravi izjasne o svom etnicitetu. A ako taj podatak ne dostave, onda više nije odgovornost države za to već samih etničkih zajednica i nacionalnomanjinskih vijeća koja to ne žele. Postoje različita kreativna rješenja, recimo da se u matičnim brojevima jedan broj doda za nacionalnu pripadnost, ali mislim da je najjednostavniji jedan od dva načina koje sam naveo«, rekao je profesor Bešić.

Na skupu su sudjelovali predstavnici nadležnih ministarstava, sveučilišni profesori, predstavnici domaćih i međunarodnih institucija i organizacija kao i predstavnici pojedinih nacionalnomanjinskih vijeća. U ime hrvatske zajednice na skupu je sudjelovala dr. sc. **Jasminka Dulić** iz NIU Hrvatska riječ.

J. D.

Bešić: Dva načina kako se problem može riješiti

»Kada imate točne i precizne podatke, onda je lako primjenjivati različite softvere za njihovu obradu«, rekao je prof. dr. sc. **Miloš Bešić** te predložio dva načina kako se to može riješiti: »Nama u svim službama trebaju jasni i precizni podaci o nacionalnoj pripadnosti. Ovdje je problem, uvjetno rečeno etički, jer je zakonom definirano da se ne moraju ljudi izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti, recimo kada se zapošljavaju. A kada bi se morali izjasniti, mi ne bismo imali nikakav problem. Jedan je način rješenja neka vrsta legislativnog rješenja gdje će se ljudi morati jednostavno izjasniti nacionalno, a drugi da nacionalna vijeća preuzmu odgovornost u radu sa svojim etničkim skupinama i inzistiraju da se ljudi koji se zapošljavaju u javnoj upravi izjasne o svom etnicitetu. A ako taj podatak ne dostave, onda više nije odgovornost države za to već samih etničkih zajednica i nacionalnomanjinskih vijeća koja to ne žele«.

žavnom izvještaju. Njihova je preporuka da se uspostavi održivi okvir za prikupljanje podataka zbog toga što se zbog nepostojanja podataka ne može procjenjivati kakva je zastupljenost nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, a manjine u kontinuitetu izvještavaju da nisu dovoljno zastupljene na lokalnoj razini, posebno u onim mjestima gdje tradicionalno žive i u velikom su broju zastupljeni. Preporuka je djelomično ispunjena i za sada su mapirane preporuke, urađena je usporedno-pravna analiza kao i nacionalni kriteriji za ostvarivanje manjinskih prava kao osnov za kreiranje te posebne baze podataka i podsustava za prikupljanje informacija. Kriteriji su rađeni prema klasterima kojih ima 11 i koji odgovaraju i poglavlja u akcijskom planu iz 2016. koji prati član-

Suradnja Voćka i Podravke

Izvoz paprike veći od planiranog

Iz zadruge Voćko u Tavankutu ove godine planirano je za izvoz 100 tona šljiva i oko 300 tona paprike za Podravku. Suradnja s Podravkom ostvarena je na inicijativu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, koji je povezo tavankutske proizvođače i tu hrvatsku tvrtku. U rujnu je dogovoreno s upravom Podravke, na čelu s **Martinom Dalić**, da se ove godine izveze relativno manja količina, i ako se to pokaže dobrim, proširi i napravi neka vrsta trajne suradnje. Srećom, pokazalo se kako je prvobitno izvezena količina paprike mala, te se s 300 tona paprike ta brojka povećala na 582 tona izvezene paprike, što je skoro dvostruko više od predviđenog, kaže direktor ZZ Voćko **Marijan Davčik**.

Presudna u povećanju izvoza bila je kvaliteta tavankutske paprike, te iz zadruge Voćko izražavaju nadu da će se pregovorima za izvoz sljedeće godine pristupiti što prije. Većim količinama proizvoda koji bi se mogli plasirati na tržište Hrvatske nadaju se i proizvođači, budući da u Tavankutu ima oko 100 hektara paprike i da se godišnje proizvede 4.000 tona. U Tavankutu trenutno ima oko 100 hektara crvene paprike, a širenjem proizvodnje pojavio se problem plasmata.

»Mi smo imali inicijalnu dogovorenu količinu paprike za izvoz, međutim, neke 'zvijezde su nam se poklopile', tj. Podravka nije mogla nabaviti potrebnu količinu od domaćih proizvođača, a mi smo ovdje imali viškova. Ono što je najvažnije u cijeloj priči, bili su izuzetno zadovoljni kvalitetom naše paprike, stoga su povukli još dodatnu količinu,

koja sada ukupno iznosi 582,2 tona paprike. S ovim novim izvozom skoro smo duplirali prvobitno dogovorenu količinu proizvoda. U Tavankutu postoji daleko veća proizvodnja paprike nego što bi možda trebala Podravki, tako da nije nam bio problem nabaviti dodatnu papriku. Mi smo na početku rekli našim kooperantima, surađujemo s njih osamnaest, koliko će nam biti potrebno paprike, tj. koliko mi možemo otkupiti. Srećom, ta brojka se povećala, a nadamo se da će tako i ostati«, kaže Davčik.

Što se tiče izvoza šljive za Podravku, bilo je dogovoreno 100 tona a izvezli su 120 tona.

»To je otprilike kako smo i zamislili, nije bilo prostora za povećanje izvoza jer prosto Podravka je imala potrebnu količinu, završili su svoju sezonu što se tiče šljiva.«

Što se tiče dogovora oko izvoza za sljedeću godinu, nisu još imali sastanak s Podravkom.

»Nakon sastanka ćemo imati predstavu o okvirnim količinama za sljedeću godinu kako bismo, shodno njihovim potrebama, pravili dogovore s našim kooperantima. Za sada ne postoji mogućnost širenja izvoza u smislu vrsta proizvoda, iako mi imamo još mnogo toga za ponuditi. Pokazalo se kako samo šljiva i paprika imaju računicu što se tiče izvoza, još nismo našli treći proizvod, iako smo mi otvoreni za sve opcije. Očekujemo svakako povećanje proizvodnje za sljedeću godinu, jer nudimo proizvode vrhunske kvalitete«, kaže Davčik.

I. U.

Nakon tuče, glasanje o proračunu i zakonima

Zastupnici Narodne skupštine Srbije u srijedu su glasali o prijedlogu državnog proračuna za 2025. godinu. Zastupnici su glasali i o više od 50 drugih točaka dnevnog reda, među ostalim i o izmjenama i dopunama Kaznenog zakonika, Zakona o igrama na sreću, Zakona o energetici i Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Glasali su i o Prijedlogu zakona o uslugama i Prijedlogu zakona o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš, prijedlozima zakona o sprječavanju pranja novca, akcizama, infrastrukturnim i energetskim projektima, poticajima u poljoprivredi, o komunalnim djelatnostima, o kontroli opa-

FOTO: ParlamentSrbija youtube

snosti od velikih udesa koji uključuju opasne supstance, kao i o prijedlozima potvrđivanja više međunarodnih sporazuma, ugovora i memoranduma.

U proračunu 2,3 milijarde

Planirani prihodi u proračunu za 2025. godinu iznose 2.346,2 milijarde dinara, dok rashodi dostižu 2.660,2 milijarde dinara. Prema riječima ministra financija **Siniše Malog**, proračun je osmišljen kao socijalno odgovoran i razvojni, s naglaskom na kontinuirani rast Srbije kroz značajne investicije, prenosi Radio-televizija Vojvodine. Planirani privredni rast za 2025. godinu iznosi 4,2 % bruto domaćeg proizvoda, dok će budžetski deficit biti na nivou od 3 % BDP-a. Javni dug države projektiran je na 47,5 % BDP-a.

Proračun za narednu godinu predviđa povećanje plaća u javnom sektoru za 8 %, dok će zaposleni u prosvjeti dobiti povećanje od 11 %. Mirovine će biti povećane za 10,9 %, počevši od prosinca ove godine.

Za kapitalne investicije planirano je izdvajanje 7,4 % BDP-a, što čini 762,9 milijardi dinara. Ova sredstva namijenjena su za projekte poput brzih prometnica, željeznica, autocesta, bolnica, domova zdravlja i škola.

Za financiranje Vojske Srbije opredijeljeno je 2,5 % BDP-a, dok je Kancelariji za Kosovo i Metohiju namijenjeno 17,2 milijarde dinara, uz dodatne dvije milijarde dinara za Nacionalnu službu za zapošljavanje, koje će se koristiti za podršku nezaposlenima s teritorija Kosova.

Budžet za poljoprivredu iznosi 138,5 milijardi dinara, uz dodatnih 11 milijardi namijenjenih refakcijama za gorivo, što ukupno čini približno 150 milijardi dinara, odnosno 7,5 % ukupnih budžetskih prihoda.

Sredstva za zdravstvo povećana su za 40 milijardi dinara u odnosu na prethodnu godinu, čime će ukupno izdvajanje dostići 613,9 milijardi dinara. Ova sredstva namijenjena su za povećanje plaća u zdravstvu za 8 % od 1. siječnja 2025. godine, kao i za preventivne preglede, smanjenje lista čekanja, inovativne lijekove i liječenje rijetkih bolesti. Kapitalne investicije u zdravstvenu infrastrukturu također će se nastaviti.

Budžet za kulturu povećan je s 15,6 milijardi na 17,8 milijardi dinara, dok su dodatna sredstva u iznosu od 4,3 milijuna eura osigurana kroz Ministarstvo za javna ulaganja za nove objekte kulture u fazi izgradnje ili rekonstrukcije.

Sukob vlasti i oporbe

Sjednica parlamenta je počela u ponedjeljak, ali je prekinuta poslije više incidenata i tuče zastupnika vlasti i oporbe, koja je zahtijevala da na dnevnom redu bude i zahtjev za izglasavanje nepovjerenja Vladi Srbije zbog pogibije 15 ljudi pri padu nadstrešnice ulaza željezničkog kolodvora u Novom Sadu 1. studenoga.

Nakon stanke, tijekom koje su zastupnici oporbe, kako tvrdi vlast, oštetili mikrofone i ekrane u skupštinskoj dvorani, zastupnici većine bez rasprave usvojili su sve točke dnevnog reda, a predsjednica parlamenta **Ana Brnabić** je odmah zaključila sjednicu.

Nakon usvajanja dnevnog reda, zastupnici oporbe ustali su držeći transparente na kojima je pisalo »Krvave su vam ruke« i »Korupcija ubija«, a zastupnici vlasti stajali su s transparentima »Žuti ološi« i »Korupcija je vaše srednje ime«.

Nakon dobacivanja i skandiranja koja su dolazila s obje strane zastupnici su se spustili iz zastupničkih klupa nakon čega je uslijedilo koškanje.

Do sukoba je došlo i na balkonu, gdje su zastupnici vlasti razapeli transparent kojim poručuju da »žuti lopovi« hoće građanski rat, a Srbija hoće rad. Kako je prenio **Danas**, »najžešći« u prvim redovima ispred vlasti bili su **Vladimir Đukanović**, **Radoslav Milošević** **Kena** i **Bojan Torbica** koji je član Pokreta socijalista.

Isplata 10.000 po hektaru

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Uprava za agrarna plaćanja obavještava poljoprivredne proizvođače da se isplaćuje dodatnih 10.000 dinara svima koji su ostvarili pravo na osnovne poticaje u biljnoj proizvodnji u 2024. godini.

Iz Ministarstva podsjećaju poljoprivrednike da redovno provjeravaju svoje eSanduče na portalu eUprava <https://euprava.gov.rs/> kako bi što prije prihvatili rješenje. Nakon prihvaćanja rješenja potrebno je odreći se prava na žalbu na platformi ePodsticaji sukladno Uputama za odricanje od žalbe. Na ovaj način rješenje postaje pravomoćno i izvršno, a sredstva će biti brže isplaćena na korisnički račun upisan u elektronički Registar poljoprivrednih gospodarstava.

Za sve dodatne informacije korisnici se mogu obratiti na kontakt brojeve Uprave za agrarna plaćanja 011/30-20-100, 011/30-20-101 i 011/30-20-118 ili 0800/106-107, svakim radnim danom od 7.30 do 15.30 sati, kao i na službenoj web prezentaciji Uprave za agrarna plaćanja na adresi <https://uap.gov.rs/#kontakt> i na službenom sajtu eAgrar na adresi <https://eagrar.gov.rs>.

I. U.

Tjedan na burzi

Pšenica vodeća, cijene poljoprivrednih proizvoda osciliraju

Tijekom prošlog tjedna na Produktnoj burzi prometovano je ukupno 1.650 tona robe, što predstavlja smanjenje od 8,29 % u usporedbi s prethodnim tjednom. Financijska vrijednost ostvarene trgovine iznosila je 43,6 milijuna dinara.

Najveći udio u prometu imala je pšenica, s čak 61 % ukupne trgovine. Početak tjedna na tržištu ove robe obilježila je slabija potražnja unatoč dobroj ponudi, prenosi portal *Agroklub.rs*. Međutim, već sljedećeg dana kupci, posebno izvoznici, pokazali su veću aktivnost. Cijena pšenice kretala se od 22 do 23 din/kg bez PDV-a, ovisno o kvaliteti, dok je prosječna cijena iznosila 22,58 din/kg bez PDV-a (24,83 din/kg s PDV-om). Iako je cijena pšenice ovog tjedna porasla, na godišnjoj razini bilježi pad od 1,84 %, zbog prošlotjedne trgovine pšenicom više kvalitete.

Na tržištu kukuruza zabilježena je slabija aktivnost sudionika, uz cjenovni raspon od 17,50 do 19 din/kg bez PDV-a. Prosječna cijena kukuruza iznosila je 18,01 din/kg bez PDV-a (19,81 din/kg s PDV-om), što predstavlja pad od 1,29 % u usporedbi s prethodnim tjednom.

Najmanje aktivnosti zabilježeno je u trgovini sojom, gdje je ponuda bila minimalna ili potpuno izostala. Cijena soje iznosila je 53,30 din/kg bez PDV-a (58,63 din/kg s PDV-om), uz obračun kvalitete. Ova uljarica bilježi pad od čak 5,66 % u usporedbi s prethodnim podacima.

Od ostalih roba, na burzi su zaključeni ugovori za rusko mineralno gnojivo UREA, koje se prodavalo po cijeni od 44 din/kg (375 eur/t) bez PDV-a u pakiranjima od 25/1. Cijena AN gnojiva, također iz Rusije, iznosila je 33,09 din/kg (282 eur/t) bez PDV-a u jumbo vrećama.

Prošli tjedan na Produktnoj burzi obilježila je volatilnost na tržištu poljoprivrednih proizvoda, s pšenicom koja zadržava vodeću poziciju i interes izvoznika, dok kukuruz i soja bilježe pad aktivnosti i cijena. Pšenica je jedina roba koja pokazuje određeni oporavak u cijenama iako niža kvaliteta utječe na godišnji trend pada cijene.

Istovremeno, soja ostaje najproblematičnija uljarica sa slabom ponudom i značajnim padom cijene, što može ukazivati na izazove u njezinoj proizvodnji ili distribuciji. Kukuruz, iako stabilniji, pokazuje manju dinamiku zbog cjenovnog nesklada između ponude i potražnje.

Trgovina mineralnim gnojivima zadržava stabilnost cijena, ali ograničen obujam ove kategorije robe ukazuje na specifičnost potražnje.

Općenito, tržište ukazuje na promjenljive uvjete u segmentima ponude i potražnje, sa sve izraženijim oscilacijama cijena koje mogu utjecati na planiranje i strategije proizvođača i kupaca.

I. U.

Timea Šakan Škrilin, ravnateljica *Croatice*

Jezik je ono što održava jedan narod

Narod se najlakše gubi ako izgubi svoj jezik. Mađarski se jako razlikuje od hrvatskog jezika i u toj jezičnoj sredini, nažalost, veća je asimilacija, iako imamo dobar obrazovni sustav i djeca koja žele upisati obrazovanje na hrvatskom jeziku imaju mogućnosti za to. Ali u obiteljima se skoro i ne govori hrvatski jezik, možda samo još u onima u malim, zatvorenim sredinama, gdje su i bake i djedovi s mladima

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost *Croatica* iz Mađarske osnovano je 1999. godine. Hrvati su bili prva nacionalna manjina u Mađarskoj koja je osnovala svoju izdavačku kuću. Web stranica *croatica.hu* je svojevrsno središte iz kojega se jednim klikom može jednostavno pristupiti svim podstranicama. Može se gledati *Croatica TV*, čitati *Hrvatski glasnik* i slušati *Croatica Radio*. Uz to, klikom na odgovarajuću poveznicu možete pregledavati e-knjižnicu i e-arhiv, te saznati više o publikacijama.

Od 2022. godine ravnateljica je **Timea Šakan Škrilin**. Rođena je u Pečuhu u hrvatskoj obitelji i s majčine i s očeve strane i svi preci podrijetlom su im iz okolice Pečuha. Od vrtića do fakulteta pohađala je nastavu na hrvatskom jeziku. Od malena je dio hrvatske zajednice, a tu vezanost trudi se prenijeti i na tri kćeri koje izvrsno govore hrvatski jezik. Diplomirala je na Fakultetu za hrvatski jezik u Pečuhu i nakon toga počela je raditi u hrvatskoj redakciji Mađarske televizije, gdje je kao novinarka radila od 1996. do 2022. godine kada je imenovana na dužnost ravnateljice *Croatice*.

Iza nje su dvije godine vođenja *Croatice* i, kako kaže, kada je došla, jedan od prioriteta bio joj je pojačanje medijskog dijela, naročito video-sadržaja. U razgovoru za *Hrvatsku riječ* naglašava kako je njegovanje jezika važno, važnije od čuvanja folklorne tradicije.

► **Zašto u prvi plan stavljate njegovanje jezika koje je po Vama važnije od folklorne tradicije?**

Narod se najlakše gubi ako izgubi svoj jezik. Mađarski se jako razlikuje od hrvatskog jezika i u toj jezičnoj sredini, nažalost, veća je asimilacija, iako imamo dobar obrazovni sustav i djeca koja se žele upisati u obrazovanje na

hrvatskom jeziku imaju mogućnosti za to. Ali, u obiteljima se skoro i ne govori hrvatski jezik, možda samo još u onima u malim, zatvorenim sredinama, gdje su i bake i djedovi s mladima. Možemo mi plesati i pjevati, ali ono što održava jedan narod je jezik. Na očuvanju jezika radila sam i dok sam bila novinarka na televiziji. Naša zadaća je bila da informiramo ljude o našim događanjima, da im prenesemo informacije na hrvatskom jeziku. I te televizijske i radijske emisije imaju edukativnu ulogu.

► ***Croatica* je i osnovana s ciljem da se širi hrvatska riječ. Tiskate knjige, imate tjednik, radijsku i televizijsku produkciju medijskih sadržaja. Najstariji je tjednik *Hrvatski glasnik*. Prvi broj tiskan je 1991. *Hrvatski glasnik* tjedno na 16 stranica donosi informacije na hrvatskom jeziku, objavljuje političke, društvene, kulturne, vjerske sadržaje. Izvještava o događajima u svim regijama gdje Hrvati žive u Mađarskoj. Može li se *Hrvatski tjednik* u doba digitalnih medija izboriti za svoje čitatelje?**

U tjedniku rade četiri novinara, glavna urednica **Branka Pavić Blažetin** urednica je više od dva desetljeća i to je uhodana ekipa, ali uvijek treba uvoditi nešto novo. Bez obzira na popularnost digitalnih medija, tiskani tjednik za naše čitatelje, koji su uglavnom starije generacije, jako je važan, oni čekaju svoj primjerak u poštanskom sandučiću.

► **Vaš radijski program ove godine postao je punoljetan. Koliko se često emitira i s kakvim sadržajima?**

Radio *Croatica* pokrenuta je 2006. godine i tjedno proizvodi tri emisije i to rade dvije studentice, polaznice *Collegiuma Croaticuma*. To je stručni kolegij koji je osnovala Hrvatska državna samouprava s ciljem da oni studenti

koji izlaze iz srednjoškolskog sustava, a svoje obrazovanje ne nastavljaju na slavistici, kroatistici već recimo na ekonomiji ili nekom tehničkom fakultetu ostanu u zajednici i uključe se u hrvatski društveni život. Utorkom je glazbena emisija. Govorimo o nekom hrvatskom bendu, pjevaču, pjevačici. Četvrtkom je emisija *Croinfo*, to je informativna emisija. Imamo novinare po regijama gdje Hrvati žive, to je Baranja, Podravina, Bačka, Budimpešta, Zala i novinari iz tih regija javljaju se sa svojim priložima. Nažalost, trenutno nemamo novinara u Gradišću. Petkom imamo emisiju u kojoj čitamo književna djela. Recimo, novinarkе su pročitale knjigu **Dinka Šokčevića** *Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj*.

► **Imate i tv produkcije. Kakve formate pripremate i gdje ih emitirate?**

Emitiramo na našem YouTube kanalu. S obzirom na to da to nije televizija, razmišljala sam da li da objavimo

prilog svakoga tjedna u određeno vrijeme. Međutim, danas ako niste prvi u objavi, ako ste drugi, ne daj Bože treći, onda to nije vijest. Znači, odmah poslije nekog događaja emitiramo materijal i to pustimo na internet. Sada već imamo iskustva u koje vrijeme je to najbolje objaviti. Primijetili smo da ono što je neka službena tema ljude manje zanima. Nažalost. A čim je riječ o folkloru ili mladima, imamo od 10.000 pa nadalje pregleda, što mislim da je neka lijepa brojka. Sada smo imali *Dan Hrvata* u Sambotelu. To je najveći blagdan koji organizira Hrvatska državna samouprava i Savez Hrvata u Mađarskoj i svake godine se održava u drugoj regiji. Prilika je to da više upoznamo jedni druge. Mi smo pripremili dva video zapisa. Jedan je kratak informativni film o gradišćanskim Hrvatima, a drugi video spot za pjesmu Hrvata u Mađarskoj *Po volji Božjoj*, za koju je tekst napisao **Andrija Handler**, a glazbu **Robert Harangozo**. Spot smo snimili na imanju jednog našeg Hrvata u okolini Pečuha, angažirali smo Kulturno-umjetničko društvo *Baranja* i taj spot ima dobru gledanost, blizu 30.000 pregleda. Naša manjina je na različitim krajevima Mađarske i bilo gdje da se ide to je 200 kilometara, pa u svakoj regiji imamo snimatelja i montažera i tako rješavamo problem udaljenosti. Što se novinara tiče, svi koji rade u *Hrvatskom glasniku*, odnosno na radiju, rade intervjue, a priloge uređujem ja.

► **Croatica je u proteklih dvadesetak godina bila nakladnik publikacija brojnih hrvatskih, mađarskih i drugih autora, časopisa, kataloga. Objavljene su knjige beletristike, povijesti, etnografije, vjerskog života, serijske publikacije hrvatskih pisaca u Mađarskoj, Hrvatsko-mađarski rječnik... Što je u posljednjih godinu dana tiskano?**

Gdje su mladi?

Problem je što ne možemo pridobiti mlade. Dobro je pitanje jesu li mladi toliko nezainteresirani ili smo mi nesposobni praviti programe koji bi uključili i njih. Mislim da je odgovor negdje na sredini. Ako gledamo budućnost, svakako trebamo računati na mlade i više raditi na tome da ih angažiramo.

Ove godine imali smo šest svojih izdanja. Najprije smo objavili novele **Mirka Ćurića** *Smrt Petra Eszterházyja* na mađarskom jeziku. Često se govori kako mi i Mađari živimo zajedno 800 godina i dobro poznajemo jedni druge, pa onda radimo na tome da hrvatska književnost dođe i do čitatelja na mađarskom jeziku. Bilo bi dobro i obrnuto da mađarske autore prevodimo na hrvatski jezik. Tiskali smo i liturgijsku knjižicu *Pjevajte Gospodinu* s pjesmama koje se pjevaju tijekom liturgijske godine. Ova pjesmarica, koju je sastavio vlč. **Ladislav Bačmai**, voditelj Hrvatske referature Pečuške biskupije, stvorena je kako bi se sačuvala i obogatila hrvatska liturgijska tradicija. Zbirka sadrži tekstove pjesama, osim standardnog hrvatskog jezika, i na gradišćansko-hrvatskom i kajkavskom dijalektu. To je jedno jako popularno izdanje, jer ono preko čega se najviše možemo identificirati kao Hrvati upravo je vjera. Kao što sam rekla, hrvatski jezik sve se manje koristi u svakodnevnom životu, ali vjera nas i danas održava. Tu se ne radi samo o svetim misama, već se oko

svetih misa organiziraju kulturne priredbe, obilježavaju crkveni blagdani, tako da su kod nas popularna vjerska izdanja. Tiskali smo i jednu dječju slikovnicu *Ljenjivac Željko i jež Mato*, iz pera poznatog glumca **Dejana Fajfera** i njegove kćeri **Lili**. To je u povijesti *Croatice* prva klasična dječja slikovnica. Knjiga je to za vrtićku dob i s obzirom na znanje jezika rekla bih čak i za učenike prvog i drugog razreda. U suradnji s *Đakovačkim kulturnim krugom* objavili smo i prvu hrvatsku slikovnicu *Mala Biblija u slikama*, koja je tiskana prije 170 godina u Pešti i tiskana je u tiskari **Alojzija Bučanskija**, koji je podrijetlom bunjevački Hrvat. Naravno, tu su nam godišnjaci. *Hrvatski kalendar* u kontinuitetu izlazi 80 godina. Gotov je materijal i iz tiska izlazi 6. prosinca za 2025. godinu. Tri godine unatrag tiskamo i katolički kalendar. Osim toga, surađujemo i s našim institucijama, školama. Kada nam se obrate s gotovim rukopisom, za njih radimo prijelom, lekturu, korekturu i tiskamo ih za njih. Takvih knjiga bilo je ove godine oko 15, što je znatno više nego prethodnih godina. Mislim da smo napravili maksimum, jer da smo imali više narudžbi trebalo bi i više angažiranih ljudi, a tu su onda honorari i drugi troškovi. U trenutnim uvjetima to je maksimum.

► **NIU Hrvatska riječ planira tiskanje kuhara tradicijskih jela Hrvata u Vojvodini. Vi ste korak ispred nas i 2022. godine tiskali ste kuhar recepta hrvatske kuhinje. Koliko je taj kuhar zanimljiv čitateljima?**

To je bio projekt prethodnog ravnatelja *Croatice* i strukovne škole *Antun Horvat* u Đakovu. To je jedna popularna knjiga. Kuhar je dvojezičan, na hrvatskom i na mađarskom, kao što je dvojezična i knjiga *Dinka Šokčevića Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj*. Nakana nam je da se otvorimo većinskom mađarskom stanovništvu. Prije pola godine napravili smo novu web stranicu *Croatice*. Na glavnoj stranici imamo web shop gdje svatko može naći naša izdanja i naručiti i naši kupci uglavnom su samouprave i udruge, ali od kada imamo web shop kupci su i pojedinci koje interesiraju naša izdanja.

► **Sve ovo o čemu smo govorili treba financirati. Kako osiguravate financijska sredstva?**

Mi smo neprofitno poduzeće. *Croatica* preko Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj dobiva financijsku potporu od mađarske države. Ta potpora je za našu medijsku i kulturnu djelatnost. Za nakladništvo nemamo stalan proračun. Prihodi koje ostvarimo od tiskanja knjiga koristimo za plaćanje režijskih troškova, poreze, osoblje

koje vodi financije. To ne možemo ostvariti iz sredstava namijenjenih za podršku medija i kulturne djelatnosti. Novca nikada dosta, bilo bi dobro da je veća potpora, ali to je svima problem.

► **Osim tih redovitih sredstava, možete li sudjelovati na natječajima?**

Možemo preko zaklade *Bethlen Gábor*, ali to nisu veliki iznosi i tu možemo dobiti jedan projekt. Možemo preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Na njihovim natječajima redovito sudjelujemo i dobivamo sredstva i za tiskanje knjiga. Na posljednjem natječaju prijavili smo modernizaciju naše tehničke opreme za novinare. To su dodatna sredstva, dobro da ih ima, ali to je neredovita potpora.

► **Sjedište Croatice je u Budimpešti. Jeste li u svom vlastitom prostoru?**

Imamo našu zgradu, u IX. kvartu, blizu Mosta slobode, što je dobra lokacija. Zgrada je od 500 četvornih metara. U sklopu nje je velika dvorana za priredbe, uredi, radijski studio.

► **Koliko je uposlenih i angažiranih na svim poslovima koje radite?**

Imamo četiri novinara, jednu osobu u financijama, dvije uposlenice koje rade administrativne poslove i kulturu, one su angažirane na pol radnog vremena, grafičar i lektor vanjski su suradnici, kao i studentice koje rade radijsku emisiju.

► **Pri kraju smo godine, pa se već uveliko planira 2025. godina. Kakvi su planovi Croatice?**

Želimo držati tempo kojim smo radili ove godine, uposliti još jednog novinara. Želimo i naredne godine tiskati isti broj knjiga kao i ove godine. Ove godine imali smo oko 30 kulturnih priredbi, uglavnom u našoj *Croatici*. Ako se radi o nekoj knjizi, naravno da je predstavljamo u raznim mjestima po Mađarskoj. Ove godine snimili smo i jedan film o stručnom putovanju budimpeštanskih Hrvata u Bosnu i Hercegovinu, koji smo prikazali i u drugim regijama upravo zato da ti ljudi upoznaju Hrvate u Budimpešti. Sljedeće godine htjela bih to okrenuti pa da Hrvati u Budimpešti upoznaju ostale Hrvate u Mađarskoj. Za veljaču planiram pozvati Hrvate Šokce iz Mohača, koji imaju lijepi pokladni običaj *buše*. Želim dovesti i Gradišće u *Croaticu*.

► **Govorili ste o gubljenju jezika koji je važan dio identiteta. Što su još problemi hrvatske manjine u Mađarskoj?**

Prema popisu iz 2022. godine, Hrvata u Mađarskoj je oko 21.000. U Budimpešti ima oko 3.000 Hrvata, ali nažalost ne možemo doći do tih ljudi. Za nas kažu da smo najorganiziranija hrvatska zajednica izvan Hrvatske. Mi stvarno imamo i puno institucija, škola, metodički centar. Radi se puno na tome da se hrvatska manjina održi. Problem je što ne možemo pridobiti mlade. Dobro je pitanje jesu li mladi toliko nezainteresirani ili smo mi nesposobni praviti programe koji bi uključili i njih. Mislim da je odgovor negdje na sredini. Ako gledamo budućnost, svakako trebamo računati na mlade i više raditi na tome da ih

angažiramo. Vratit ću se opet na hrvatski jezik. Imamo nastavu na hrvatskom jeziku, ali jezik međusobne komunikacije nije hrvatski već mađarski. Tako je ne samo u školama već i na našim kulturnim priredbama. Primjećujemo posljednjih godinu-dvije da iz naših udruga dobivamo pozivnice koje više nisu dvojezične, već sada samo na mađarskom jeziku, što mislim da je jako loš smjer u

Svatko misli da može biti novinar

► **Društvene mreže danas su postale važan izvor informacija. Na društvenim mrežama informacije, fotografije i video snimke objavljuju pojedinci, udruge. Vrlo brzo. Objave medija su drugačije. Vodi se računa o sadržaju i točnosti, što nama usporava rad. Kako dobiti tu utrku?**

Jeste, danas svatko misli da može biti novinar. Često vidim da objavljuju fotografije bez ikakvog teksta. Ne znamo koji je to događaj, kada je bio, zašto je organiziran. Ipak su to onda neke polu-informacije. Novinari moraju biti vjerodostojni, to im je struka. Oni točno znaju kako napisati vijest, kako istaknuti ono što je važno, što treba doći do gledatelja, čitatelja ili slušatelja. Isto tako danas već svatko ima mobitel, svatko može snimiti video, ali ipak se vidi razlika u tim snimkama i jednog novinarskog priloga. Mislim da će vremenom to ipak doći na svoje i da će ljudi prepoznati kvalitetu.

kojem idemo. I ja osobno dobila sam već kritiku u *Croatici* što na priredbama govorim samo hrvatski. Tvrdoglavost vežem za to da se očuvati možemo samo ako ćemo govoriti hrvatski.

► **Problem hrvatske manjine u Srbiji je medijska vidljivost. Vi ste dugo godina radili na mađarskoj državnoj televiziji. Koliko je na toj televiziji programa na hrvatskom jeziku?**

Mađarska državna televizija ima 26 minuta tjedno programa na hrvatskom jeziku. Mislim da to nije dovoljna minutaža. Isto tako, termin u kome se emitira taj program nije najbolji. Ili su to rani jutarnji ili kasni večernji sati. Radijski program emitira se na srednjim valovima, što je jako teško slušati. Dobro da su te emisije kasnije dostupne na internetskoj stranici televizije i radija. Većina ih prati upravo putem interneta.

Mate Brajković, bivši nogometaš, juniorski reprezentativac Hrvatske

Iz Stanišića u Hrvatsku nogometnu ligu

»Igrao sam stvarno odličan nogomet i probio se do juniorske selekcije. Na omladinskom nogometnom turniru Kvarnerska rivijera bio sam najbolji igrač. Prelazim poslije toga u seniore HNK-a Rijeke, menadžer mi je bio Robert Prosinečki, i već na prvoj utakmici dajem prvi gol«, kaže Mate

Selo Stanišić kraj Sombora 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća bilo je poznato po vrsnim nogometašima, rukometašima i rukometašicama i iz stanišićkih klubova potekli su rukometni i nogometni reprezentativci. Jedan od njih je **Mate Brajković**, koji je nosio dres juniorske reprezentacije Hrvatske, igrao je u *Rijeci* i *Zadru*, Austriji i Albaniji. Igrao je na poziciji veznog igrača i napadača. I danas mediji o njemu pišu kao o nogometašu koji je prije 20 godina donio titulu prvaka splitskom *Hajduku*. Nakon uspješne nogometne karijere Brajković se okrenuo ugostiteljstvu i posljednjih sedam godina vlasnik je kafića u Crikvenici.

Dokazivanje u Rijeci

Kao i većina današnjih stanovnika Stanišića, i Matini roditelji u ovo bačko mjesto došli su poslije Drugog svjetskog rata. Krajem 40-ih godina u valu kolonizacije u Stanišić je iz Otišića došla majčina obitelj **Stojanović**, dok je

otac došao iz Skradina 70-ih godina u potrazi za poslom. U Stanišiću su se upoznali i zasnovali obitelj, gdje je 1981. godine rođen nogometaš Mate Brajković. Tu je i prvi puta šutnuo nogometnu loptu.

»Stanišić pamtim kao djetinjstvo iz snova. Kao djeca od jutra do mraka bili smo vani, na ulici. Okupljao nas je trener **Stanko Macura** koji je živio pored škole, gledao je kako tko od nas igra, odvede nas na stadion i nema izbora, svi smo išli igrati nogomet. Koliko znam, još uvijek vodi djecu u nogometnom klubu u Stanišiću i koristim ovu priliku da ga pozdravim«, kaže Mate.

Iako je 90-ih godina zbog nacionalne netrpeljivosti veliki broj Hrvata napustio Stanišić, Mate kaže da u njihovom slučaju to nije bio razlog odlaska.

»Mi smo u Stanišiću bili poštovani, nismo imali problema, ali je otac odlučio prihvatiti bolji posao i tako smo 1996. godine iz Stanišića došli u Rijeku i mislim da je to bila dobra tatina odluka. Prvo smo kod prijatelja živjeli šest mjeseci dok se nismo preselili u svoj stan. Preselili smo se

Nogometni klub u Stanišiću, Mate Brajković četvrti s desna

Juniorska reprezentacija Hrvatske, Mate Brajković s brojem 11

kada sam završio srednju školu i to je za mene bio šok. Prvo jezična barijera. Bio me je sram bilo kuda ići dok nisam svladao jezik. Drugo, trebalo se nakon Stanišića prilagoditi na gradski život», kaže Mate.

Nakon preseljenja u Rijeku srednju ugostiteljsku školu završio je u Opatiji. Nastavio je igrati i nogomet, ali prvo na ulici iako ga je otac nagovarao na ozbiljne treninge, no Mati je trebalo vremena da se ohrabri otići u Nogometni klub *Rijeka*. A kada je otišao, samo je nizao uspjehe i, kako kaže, njegove najbolje nogometne godine bile su između 18. i 21. U kratkom razdoblju stigao je do reprezentacije, seniorskog ugovora.

Luka Modrić

U razgovoru s jednim nogometašem ne može se izbjeći pitanje o tome tko je najbolji nogometaš.

»**Luka Modrić.** Nije normalno da u 39. godini može tako igrati i to svoju poziciju, veznog igrača. Na toj razini, s takvim ritmom i u klubu i u reprezentaciji«, kaže Mate Brajković.

»Igrao sam stvarno odličan nogomet i probio se do juniorske selekcije. Na omladinskom nogometnom turniru *Kvarnerska rivijera* bio sam najbolji igrač. Prelazim poslije toga u seniore HNK-a *Rijeke*, menadžer mi je bio **Robert Prosinečki**, i već na prvoj utakmici dajem prvi gol. Onda me je malo vratila ozljeda, svađa s klubom, jer me nisu pustili u Španjolsku u *Espanyol*. Imao sam tada tek 20 godina«, prisjeća se Mate svojih nogometnih dana.

Iz juniorske reprezentacije Hrvatske Mate izdvaja prvi gol koji je dao u svojoj prvoj utakmici. Bila je to utakmica protiv Italije. Razočaranje što mu nije dopušten prelazak u španjolski klub razlog je što je Mate, tada juniorski reprezentativac Hrvatske, zatražio raskid ugovora s HNK-om *Rijeka*. Htio je ostati u Hrvatskoj kako bi nakon kadetske i juniorske reprezentacije izbio mjesto u reprezentaciji U 21 koja se pripremala za Europsko nogometno prvenstvo.

»Izbor je bio *Zadar*, gdje sam na kraju prvenstva bio prvi strijelac kluba. I stigao je poziv iz reprezentacije, ali bio je to pretpoziv. To me je razočaralo. Znači, u nogometu ima puno nepravde. Bio sam bolji strijelac od igrača koji mi je bio konkurent, ali on je igrao u *Dinamu* i pozvan je on u reprezentaciju, a ja sam iz malog *Zadra* dobio pretpoziv na koji se nisam ni odazvao«, kaže Mate.

Nakon *Zadra* obukao je dres bečkog kluba *Admira Wacker*. Ozljede su razlog što nije odradio trogodišnji ugovor, pa se vratio u HNL u *Kamen Ingrad*, pa u *Rijeku*, gdje je 2007. godine bio i kapetan ekipe. No, nakon godinu dana dobio je ponudu iz Albanije. Bili su to uvjeti koji se nisu mogli odbiti, pa je Mate poslije jedne sezone postao dio momčadi nogometnog kluba *Flamurtari*. Tamo je bio dvije godine, ali dvije godine bile su dovoljne da uz Brajkovića kao igrača *Flamurtari* prvi puta osvoji kup, a njemu su dobre igre donijele titulu najboljeg igrača sezone. U Albaniji je zaradio i dvije teške ozljede pa više nije mogao igrati na profesionalnoj razini i vratio se u Crikvenicu, a aktivno je nogomet prestao igrati prije osam godina i sada ga igra samo u veteranskim natjecanjima.

Heroj Torcide

Uz sve ove pobrojane uspjehe zbog jednog gola Mate je postao svojevrstni idol *Torcide*. Bila je to utakmica koja je igrana prije 20 godina između *Zadra* i *Dinama*. Utakmica je igrana 8. svibnja 2004. godine, a Mate je odličnim pogotkom iz slobodnog udarca donio *Zadru* bod, a *Dinamu* uzeo dva koja su kasnije donijela titulu *Hajduku*. Bilo je na toj utakmici važno samo da *Dinamo* ne pobijedi.

»To je bila takva euforija u *Zadru*, pol *Splita* došlo je navijati za nas. I što se događa? Gubimo 1:0 i sudac dosudi slobodan udarac za *Zadar*. Šutirao sam taj slobodan udarac i pogodio. Taj gol donio je titulu prvaka splitskom *Hajduku*. Evo, već 20 godina svake godine dajem intervjue, svake godine iz *Torcide* dobijem neku zahvalnicu, nije za vjerovati koliko je ta utakmica ostala upamćena«, kaže Mate čiji je gol presudio da *Dinamo* te sezone ostane bez titule.

Flamurtari, Mate Brajković drugi s desna

Kaže, od svih utakmica koje je odigrao tu igranu 8. svibnja 2004. nikada ne može zaboraviti. Hrvatski mediji o toj utakmici pišu kao o utakmici koja se igrala na vrhuncu borbe između **Zdravka Mamića** i **Igora Štimca** za prevlast u hrvatskom nogometu, a koja se na terenu prevela kao borba između **Hajduka** i **Dinamo** za naslov prvaka. **Dinamo** je u derbiju kolo prije toga slavio nad **Hajdukom** 3:1 i zauzeo prvu poziciju. Ipak, iduće kolo gostovao je na Stanovima, a **Zadar** je važio kao **Hajdukov** bastion. Dva dana prije utakmice u Zadru je bio Igor Štimac, sve je pratio.

Početak utakmice bio je na strani **Dinamo**. Već na početku **Niko Kranjčar** dao je gol za **Dinamo**. Ekipu **Zadra**, koja je znala igrati dobro, to nije slomilo. Igralo se timski, ali je Mate dao odlučujući gol. Navijači **Hajduka** su ga toliko slavili da su mu pjevali »samo je jedan Mate Brajković«.

»Nije za vjerovati koliko su ta utakmica i taj gol ostali upamćeni. Stadion je gorio prije nego što sam šutirao slobodan udarac, a ja ništa nisam čuo, samo sam šutnuo loptu«, prisjeća se Mate povijesnog gola. Kaže da je podrška publike s tribina jako važna i uz njih nema padanja, a tada je cijeli stadion bio uz njega.

U dresu reprezentacije odigrao je oko 40 utakmica, a tijekom svoje aktivne igračke karijere dao je između 60 i 70 golova.

»Nogomet mi je puno dao, prije svega poštovanje koje imam od ljudi, ali mislim da sam ja mogao i više. Ali nogomet mi je dao ozljede zbog kojih se sada ujutru teško dižem«, kaže Mate i potvrđuje da je za dobrog igrača najbitniji rad, važan je i talent, ali i sreća.

S terena u kafić

O trenerskom poslu za sada ne razmišlja.

»Nema sporta u kome ima više nepravde nego u nogometu. Mijenjao se i sustav igre, svake godine drugačije pripreme, drugačije odigravanje utakmica. Sada je nogomet

postao teška nauka. Ljudi pet godina idu da bi dobili licencu da mogu raditi u drugoj, trećoj ligi«, kaže nekadašnji nogometaš, koji je travnati teren zamijenio radom u ugostiteljstvu.

Novac zarađen u nogometu uložio je u posao za koji se i školovao, pa je Mate Brajković danas ugostitelj u Crikvenici.

»Držim kafić koji ima oko 50 sjedala. Radim taj posao sedam godina. Rad je to s ljudima, ima ih svakakvih pa u ovom poslu moraš biti spreman na sve. Stalno se i ovdje mijenjaju propisi, konkurencija je velika, jer je ovo turističko mjesto i kafića ima i previše«, govori Brajković o problemima koji opterećuju i njegov novi posao.

No, prednost je što njegov ugostiteljski objekt nije vezan s turističkom sezonom jer je kafić u sklopu Rehabilitacijskog centra. Bolnica radi 365 dana i, kako kaže, što se tiče posla ne može se žaliti.

Iako je iz Stanišića otišao kao petnaestogodišnjak često dolazi i u Stanišić i u Sombor gdje mu živi rodbina. Kako kaže, rastuži se svaki puta kada dođe jer je nekada napredno selo danas mjesto s puno praznih i napuštenih kuća, mjesto iz koga je veliki broj ljudi otišao.

Z. V.

Gašenje svjetla

Što je zajedničko **Aleksandru Šapiću**, **Anti Skeji**, **Bálintu Pásztoru** i ostalim *dodicima*, *kavurima*, *šešeljima*, *bujancima*, *bokanima* i *vučičevićima*? U najkraćem: antiantifašizam u njegovim skrivenim ili otvorenim varijantama. Prvi, kao što znamo, osim što želi iskopati kosti **Josipa Broza Tita** iz Kuće cvijeća, namjerava i beogradske autobuse iz mrske crvene prefarbati u berlinsk... uuuups nemanjičko plavu boju; drugi se na svaku obljetnicu *Oluje*, pada Vukovara ili Škabrnje uredno odjene u crnu uniformu, ponese HOS-ov barjak pod imenom **Rafaela Bobana** i oduševljeno kliče ustaški pozdrav »Za dom spremni«, a treći je, eto... onako ispod radara, sramežljivo ali odlučno 15. studenoga izjavio kako je 10. listopada 1944. bio »direktan pokretač antimađarskih zvjerstava 1944./45. i strahota počinjenih ne samo nad Mađarima u Subotici i okolini«. Na taj način predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara stao je u zaštitu sadašnjeg predsjednika Skupštine grada **Dániela Gyivánovitya**, koji – kao ni Pásztor ranije dok je bio na istoj funkciji – nije sazvaao svečanu sjednicu Skupštine u povodu Dana oslobođenja Subotice od fašizma.

»Kao što ne slavimo one koji su strijeljali nevine Srbe i stavili pod led Dunava 1941./42. godine, ne slavimo ni one koji su 1944./45. godine pogubili tisuće nevinih Mađara bez sudske presude«, objasnio je Pásztor na konferenciji u povodu 80. Obljetnice odmazde protiv Mađara i obilježavanja desete obljetnice »srpsko-mađarskog pomirenja«.

Da, bilo je odmazda, bilo je zvjerstava i pogubljenja bez presuda. O tome podjednako svjedoče i imena na spomeniku *Ptica slomljenih krila* na Senčanskom groblju i sve tiši odjeci priča o tim danima, a posebno noćima. O tome je, nevoljko i šturo, svjedočio i moj dida **Dino**, koji je imao sreću da je preživio ta vremena, ali i nesreću da mu je taj isti režim u nastajanju oduzeo salaš, »josag« i zemlju i kao »kulaka« uputio ga na robiju u Požarevac iako je od svoje osme godine bio slijep! Pa ipak, imao je sreću, jer je – za razliku od tisuće drugih naših sugrađana – preživio i kasnije, uz svesrdnu pomoć obitelji, stao na noge i živio normalno dok 1984. nije umro kao i svaki drugi čovjek.

Priča o didama, očevima, muževima, braći, sinovima... u ovim krajevima (i ne samo ovim) ima na tisuće i tisuće; neke su i mučnije, teže; neke možda i preuveličane ili zbog protoka vremena i iskrivljene, ali im je, ma koliko se u svojim individualnostima utapale u kolektivnu svijest i sjećanje, zajedničko da su nastale nakon pada nacizma i fašizma pod čijom je okupacijom bila i Subotica. Nitko normalan ne može poricati da je na tisuće nevinih ljudi, i to

bez presude, stradalo neposredno nakon što su partizani ušli u mjesta u kojima su prije toga bili »nyilas«, ustaše ili pripadnici njemačkog Wehrmachta. Ali, gledano globalno, »u širem kontekstu«, taj 10. listopada 1944. u Subotici prethodio je 8. i 9. svibnju 1945. kao datumima koji se u svijetu obilježavaju kao dani oslobođenja od fašizma i koji se – zajedno s Londonom, Washingtonom i Moskovom – obilježavaju i u Rimu i u Berlinu. Stoga je i prešućivanje simboličkog značaja 10. listopada 1944. i stavljanje toga datuma u red svih drugih dana zakopavanje »uspomena« na ono što mu je prethodilo. A to su zvjerstva počinjena u Auschwitzu, Treblinki, Jasenovcu, Banjici, masovnim pokoljima diljem Europe, pa tako i onih u Čurugu ili Novom Sadu. To je i stavljanje pod tepih sjećanja na priče pripadnika *Petőfi* ili VIII. vojvođanske brigade u čijim su se redovima nalazili i partizani mađarske i drugih nacionalnosti. To je, konačno, i prešućivanje perioda nakon partizanskih osveta, perioda konsolidacije, stabilizacije i

napretka Federativne Narodone, a kasnije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u kojoj su i Mađari bili ravnopravni građani i s pravima kakva su pripadnici nacionalnih manjina u to vrijeme rijetko gdje (posebno u istočnoj Europi) imali, od predškolskog do visokoškolskog obrazovanja, preko medija na vlastitom jeziku ili službene uporabe istog tog jezika u javnom životu, pa do učenja jezika društvene sredine i onih kategorija stanovništva koji nisu Mađari, Slovaci ili Rumunji.

Stoga je i obrazloženje Bálinta Pásztora zašto se u Subotici ne održava svečana sjednica Skupština grada za njegov Dan oslobođenja od fašizma gašenje jednog simbola koji cijeli civilizirani svijet obilježava na način kako to i zaslužuje. Uostalom, tom 10. listopada 1944. prethodio je i 29. studeni 1943., koji je nakon oslobođenja od fašizma u Jugoslaviji proglašen Danom Republike. Sa svim dobrim i lošim stvarima koje su uslijedile. Do pakla 1991.

Z. R.

Koncert klape *More*

Duh Dalmacije u srcu Subotice

Subotička je publika imala prilike uživati u tridesetak numera; osim autorskih, na repertoaru su se našle tradicijske klapske »pisme« i popularne melodije Jadrana

Klapsko pjevanje dio je hrvatske glazbene tradicije i od 2012. nalazi se na UNESCO-vom popisu nematerijalne svjetske baštine. Nakon prošlogodišnjeg gostovanja splitske klape *Šufit*, u subotičku Sinagogu prošloga su tjedna ponovno stigli zvuci Dalmacije. Naime, 21. studenoga u tom je velebnom prostoru koncert održala klapa *More* iz Šibenika.

Subotička publika imala je prilike uživati u tridesetak numera; osim autorskih (poput *Srce od leđa*, *Divojka s juga*, *Klapa od oka...*), na repertoaru su se našle tradicijske klapske »pisme« i popularne melodije Jadrana.

Sinergija s publikom

Klapa *More* postoji preko 35 godina, oduševljavajući publiku svojim jedinstvenim zvukom, odnosno veoma

širokim rasponom glasova. Nastupala je na brojnim festivalima i manifestacijama, ostvarujući mnoge glazbene suradnje, posebice s poznatim kantautorom **Nenom Belanom**. Objavili su dva albuma: *Zlatno sidro* (2007.) i *More je klapa* (2022.).

Članovi klape izrazili su zadovoljstvo odzivom subotičke publike (preko 900 posjetitelja) kao i dobrim prijamom s tri poziva na bis. Također, iskazali su oduševljenje Sinagogom u kojoj su nastupili, naglašavajući kako im je bila čast pjevati i svirati u tom prostoru.

»Svi smo iznenađeni prijemom publike, organizacija koncerta bila je na vrlo profesionalnom nivou, zahvaljujemo organizatorima na tome. Sinagoga je bila puna, uspjeli smo dati našu energiju i ostvariti sinergiju s publikom. Da je koncert trajao znatno duže, čini mi se da bi ista pažnja bila i na početku i kraju. Oni su uživali isto

koliko i mi, i to nam je najvažnije. Ukratko, guštali smo, bilo je prekrasno, divna atmosfera. Moglo je biti i deset biseva, ali treba znati kada stati. Ostavit ćemo nešto za sljedeći put», kaže prvi tenor u klapi **Davor Pažanin**.

»Ratari i ribari«

Specijalni gost koncerta bio je subotički ansambl *Hajo* te je publika u zajedničkim numerama *Ratari i ribari* i *Bunjevac i Dalmatinac* imala prigodu čuti jedinstveni spoj klapske pjesme i panonske tamburaške tradicije. Nastupila je i vokalna solistica **Antonija Dulić** koja je izvela pjesmu *Konobo moja*.

»To je jedna posebna emocija, zajednički nastupamo s ansamblom *Hajo* i imamo dvije zajedničke pjesme, a ima još planova i za bližu i za daljnju budućnost. Prva dodirna točka za suradnju nam je bila ikavica. A kako pjesma nema granica, tako starogradska pjesma živi i u Dalmaciji, slične pjesme zvone kroz dalmatinske 'kale'«, kaže bas u klapi *More* **Dražen Ševerdija**.

I u ansamblu *Hajo* ističu zadovoljstvo dobrim odzivom subotičke publike, kao i suradnjom s gostujućom klapom.

»Večeras smo mi domaćini i drago nam je da je Sinagoga puna. S klapom *More* nastupili smo na *Festivalu bunjevački pisama* u Subotici, bili su nam gosti na koncertu povodom 35 godina rada, nedavno i na dva koncerta u *Lisinskom* u Zagrebu, bili smo ljetos kod njih u Šibeniku. Ova suradnja značajna je za promociju klapske pjesme na sjeveru Bačke i promociju nas iz Subotice i Vojvodine na Jadranu«, kaže **Tomislav Vukov** iz ansambla *Hajo*.

Organizatori koncerta bili su Hrvatsko nacionalno vijeće i Fonda-

cija za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond*. Ovo je druga godina kako hrvatske institucije u Srbiji organiziraju koncert neke klape u subotičkoj Sinagogi.

»Ovaj koncert darujemo Gradu Subotici, svim ljubiteljima klapske glazbe i svim ljudima otvorenog srca. Inicijativa za koncert potekla je od klape *More* i ansambla *Hajo*. Glazbenici su se odrekli honorara i sav prihod od prodaje ulaznica ići će za humanitarnu akciju Fondacije *Cro-Fond* za potrebite obitelji i pojedince. Nakon prošlogodišnjeg koncerta klape *Šufit*, gdje se tražila karta više, uvidjeli smo da Subotica zaista ima publiku za ovakvu vrstu glazbe. Večeras ovdje nisu samo pripadnici hrvatske zajednice, već i pripadnici većinskog stanovništva i drugih manjinskih zajednica. Glazba je ona koja nas spaja, povezuje, a u ovom slučaju hrvatska zajednica jeste most u suradnji, u povezivanju dvije države, Hrvatske i Srbije. Hrvatska zajednica trudi se te mostove graditi ne samo u kulturi nego i u drugim područjima«, rekla je predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Karolina Bašić**.

D. B. P.

Večeri i noći Ilije Žarkovića Žabara u Golubincima

Svestranom umjetniku u čast

»Želimo dati svoj mali doprinos kako bi Ilija ostao upamćen i kako bismo mu odali zahvalnost za sve ono što je učinio za našu udrugu i Golubince«, kaže predsjednica golubinačke udruge Anita Naglič

U organizaciji HKPD-a *Tomislav 22. studenoga* u Golubincima je održana manifestacija *Večeri i noći Ilije Žarkovića Žabara*. Ova se manifestacija održava od 2010. godine u čast Golubinčanina, hrvatskog književnika i skladatelja tamburaške glazbe **Ilije Žarkovića**.

Osnivač škole tambure

Ilija Žarković rođen je 1947. godine u Golubincima, gdje je preminuo je 2009. Osnovnu školu završio je u Golubincima, a gimnaziju u Staroj Pazovi. Studirao je književnost u Sarajevu i Beogradu. Objavio je šest knjiga. Osim literature, Žarković je imao širok spektar umjetničkog interesiranja i angažiranja, ali glazba je bila njegov život. U mladosti rock n roll, a tambura posljednjih dvadesetak godina života. Više od dvadeset godina bio je frontmen rock grupe *Asteroidi*. U zrelijim godinama električnu gitaru zamjenjuje tamburom i osamdesetih osniva tamburaški orkestar. Registriranjem HKPD-a *Tomislav* u Golubincima priključuje se Društvu sa svojim tamburašima i počinje sa školom tambure kroz koju je prošlo više desetaka mladih. Bio je ravnatelj tamburaškog odjela golubinačke udruge. S ovom je udrugom obišao sve najznačajnije folklorne festivale: *Vinkovačke jeseni*, *Đakovačke vezove*, *Dužijancu*... Golubinčani za Iliju Žarkovića kažu da nije bio materijalno bogat, ali je bio prebogat kulturom, vedrim duhom, mudrom riječju i to je svoje bogatstvo nesebično dijelio gdje god se nalazio.

»Zahvaljujući HKPD-u *Tomislav* iz Golubinaca, čiji je Ilija bio dugogodišnji član, jedan od osnivača, pokretač škole tambure i možda jedan od najzaslužnijih članova našeg Društva, prije 24 godine pokrenuli smo ovu manifestaciju. Želimo dati svoj mali doprinos kako bi Ilija ostao upamćen i kako bismo mu odali zahvalnost za sve ono što je učinio za našu udrugu i Golubince. S nama su svake godine pjesnici, recitatori, Ilijini prijatelji i štovatelji njegovog lika i djela koji živom riječju žele dati svoj doprinos ovoj manifestaciji«, kazala je predsjednica golubinačke udruge **Anita Naglič**.

Zoran Lepšanović bio je Ilijin dugogodišnji prijatelj s kojim je zajedno svirao.

»Ilija i ja smo zajedno svirali sve do njegove smrti. Prvo smo bili rokeri. Kada smo prerasli s tom vrstu glazbe, prešli smo na tamburice. To mi je razdoblje ostalo u najljepšem sjećanju. Ilija je zaslužan i za osnivanje tamburaškog odjela u našem Društvu. Davno prije toga Golubinci su imali tamburaški orkestar koji se ugasio. Zajedno smo ušli u priču da osnujemo tamburaški orkestar u udruzi. Vremenom je izrastao u veliki tamburaški orkestar koji postiže prestižne rezultate. Drago mi je što udruga tu tradiciju nastavlja i danas«, ističe Lepšanović.

Iliji u čast kroz pučki izričaj

Manifestaciju su ove godine uveličali pjesnici iz Hrvatske koji su željeli doprinijeti sjećanju na Iliju Žarkovića, ali i ostvariti i produbiti suradnju s golubinačkom udrugom.

»U Golubincima sam prvi put bio prije 24 godine kada je udruga osnovana. Tada sam upoznao Iliju Žarkovića. Pamtim ga kao izvanrednog čovjeka i srdačnog prijatelja. Od tada redovito dolazim u Golubince, posebice na ovaj događaj. Razlog našeg posjeta je prisjetiti ga se i pronaći način da zainteresiramo one koji nemaju sluha za tradicijsku kulturu. Vidim da ima izvrsnih pjesnika i koji jako dobro svjedoče o svojoj pripadnosti, zavičajnosti, tradicionalnosti i kulturi. Mislim da je riječ previše važna i da je treba njegovati kroz pučki izričaj. Zato sam se potrudio da u Golubince dovedem naše najbolje pjesnike iz Slavonije kako bismo uspostavili suradnju i kako bismo mogli češće doći jedni kod drugih«, kazao je **Andrija Matić** iz Vukovarsko-srijemske županije i dodao da je Ilija Žarković puno pomogao pisanjem knjiga o tamburaškoj skladbi te da je početnicima otvorio put u tamburaški svijet.

Marija Komesarović, pjesnikinja iz Drenovaca u Hrvatskoj, prvi put je u Golubincima. Recitirala je nekoliko pjesama na ikavici.

»Ja sam pučki pisac i pišem uglavnom da se ne zaboravi. Meni je 72 godine i svjedok sam vremena kada se puno toga radilo ručno. Mnogo toga se danas promijenilo. Drago mi je da sam našla i vremena i snage da zapišem nešto o tome kako se nekada živjelo i kako je život izgledao nekada. Mnogi danas žale za tim vremenima. Bojim se da su izazovi isti u vremenima koja su pred nama,

ali mi se čini da su opasniji. Počlašćena sam što sam pozvana u Golubince. Osjećam da smo jedan narod i da nas dijeli samo granica. Pohvaljujem entuzijazam voditelja golubinačke udruge na radu na očuvanju baštine. Nadam se produbljivanju suradnje u budućnosti«, istaknula je pjesnikinja iz Hrvatske.

Mato Damjanović, pjesnik iz Strizivojne, recitirao je nekoliko svojih pjesama na ikavici.

»Kad je riječ o čovjeku zbog čijeg smo imena i djela došli ovamo, vidio sam ga prije 20-ak godina kada su srijemske udruge gostovale na *Vinkovačkim jesenima*. Kada je gostovala udruga iz Golubinaca, Ilija se predstavio svojim pjesmama.

Na mene je ostavio veliki dojam. Njemu u čast došao sam u Golubince recitirati nekoliko svojih pjesama. Pišem na ikavici, lokalnom dijalektu svog sela. Jedna pjesma se zove *E baš te ne dam* i ona se odnosi na obranu naše šokačke ikavice. Ikavica se polako i kod nas gubi i smatram da je važno pisati da se ne zaboravi i predstaviti je i u drugim govornim područjima«, navodi pjesnik iz Hrvatske.

Osim pjesnika iz Hrvatske, posjetiteljima su se predstavili i domaći pjesnici i Ilijini prijatelji **Miša Valok** i **Mata Groznica**. Drugi dio događaja bio je posvećen vinima o kojima je govorio **Mladen Papak**, vlasnik vinarije *Papak* u Iloku. Kulturni događaj posvećen Iliji Žarkoviću uljepšali su tamburaši HKPD-a *Tomislav*. Manifestaciju su podržali Općina Stara Pazova i Mjesna zajednica Golubinci.

S. D.

Kamo sutra?

»U dva dana provedena na profesionalnoj orijentaciji puno toga smo uradili: dvije vrste testova, imali smo klanjanje, nekoliko radionica, razgovarali smo s voditeljima, što tijekom programa, što u pauzama i mislim da su ti razgovori najviše doprinijeli našem samopouzdanju i tome da što sigurnije idemo do svog cilja«, rekla je Iva Molnar

Program profesionalne orijentacije, koji godinama unazad organizira Hrvatsko nacionalno vijeće, održan je 24. i 25. studenoga u prostorijama Subotičke biskupije u *Augustinianumu*. Ovoga puta program je bio namijenjen samo srednjoškolcima, odnosno učenicima četvrtih razreda srednjih škola koji su pohađali bar jedan ciklus obrazovanja na hrvatskom jeziku.

Kontinuitet održavanja

Većini sudionika profesionalna orijentacija je već bila poznata, budući da su gotovo svi već sudjelovali u ovom programu, i to po završetku sedmog razreda osnov-

ne škole, kada su imali drugačije iskustvo, a poneki i zainteresirani. Cilj ovog programa je upoznavanje učenika s vlastitim sposobnostima te mogućnostima daljnjeg školovanja, odnosno ovaj program im nudi pomoć pri odabiru fakulteta. Učenici su tako rješavali profesionalni test sposobnosti i interesa, test ličnosti, imali su radionice i individualne razgovore koje su s njima realizirali diplomirana psihologinja i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i vlač. **Vinko Cvijin**. Uz njih, u radionicama i aktivnostima bile su i predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz**, te učiteljica **Tanja Stantić** i studentica četvrte godine Učiteljskog fakulteta u Osijeku **Dunja Šimić**, koja je i sama prošla ovaj program prije četiri godine.

»Željeli smo i ove godine održati kontinuitet i organizirati ovaj važan program za naše mlade. Iako je dva dana malo, htjeli smo bar da se malo izdvoje, da se posvetimo samo njima, ali i oni sami sebi. Da imaju priliku posvetiti se svom daljem izboru, promišljanju, spoznaji sebe, svoje ličnosti, svojih talenata i sposobnosti. Ove godine nismo putovali, jer ih za koji mjesec očekuje veliki maturac, ali ono što je najvažnije jeste da su odradili testiranje, te smo prilagodili program i obavili razgovore«, pojašnjava Francuz i dodaje: »Na kraju programa uradili smo evaluaciju i ono što su mladi istaknuli jeste rad u radionicama, posvećenost njima. Također, istaknuli su individualne razgovore, a od radionica 'film života', gdje smo razgovarali o ključnim točkama njihova života«.

O programu profesionalne orijentacije, koji godinama unazad radi, Vojnić je rekla:

»Premda je fizički bilo prezahtjevno testirati, obraditi rezultate, održati radionice i razgovore u samo dva dana drago mi je da smo uspjeli održati kontinuitet ovog predragocjenog programa. Sretna sam da imamo tim koji vjeruje da dodatni napor koji činimo za ove mlade ljude ima smisla i da sve što posijemo jednom će sigurno makar kod nekih izniknuti«.

Generacije zadovoljnih polaznika

Svoje iskustvo ovoga programa ispričala je **Barbara Piuković** koja kaže:

»Na profesionalnoj orijentaciji bilo mi je jako zanimljivo i lijepo. Prvi dan je bio pomalo naporan jer smo nekoliko sati proveli radeći testove, no sve je nekako bilo lakše navečer kada smo dan završili klanjanjem u tišini, te molitvom. Svi testovi koje smo radili bili su zanimljivi, a i veoma korisni jer smo vidjeli u kom području smo koliko dobri. Drugi dan bio je opušteniji s radionicama, koje su također bile zanimljive, imali smo priliku i čuti prezentaciju sadašnje studentice u Hrvatskoj što nas sve čeka i kako to sve izgleda. Istakla bih i razgovor s vlač. **Vinkom Cvijinom** koji nam je svima pomogao u analiziranju našeg testa ličnosti. Na profesionalnoj orijentaciji bila sam i pred kraj osnovne škole i primijetila sam da su mi se interesiranja i sposobnosti promijenile. Na ovu profesionalnu

orijentaciju došla sam s idejom o daljnjem školovanju, a ovo mi je pomoglo i utvrdilo da su moja interesiranja moje sposobnosti. Drago mi je što sam imala priliku sudjelovati i idućim generacijama također preporučujem.

S njom i preporukom se slaže i **Andrija Mandić**, koji je također prije četiri godine bio na profesionalnoj orijentaciji za odabir srednje škole.

»Iako trenutno znam što bi htio studirati i čime se baviti, prijavio sam se na profesionalnu orijentaciju zbog pozitivnog iskustva prije četiri godine, te se ni ovoga puta nisam

razočarao. Iako znam svoje želje i donekle sposobnosti, svašta sam novo naučio o sebi. Otkrio sam neke nove sposobnosti, crte ličnosti i interesiranja koje nisam znao da imam prije testiranja. Osim napornog rješavanja testova, tu su bile i radionice preko kojih smo bolje upoznali sebe i zbližili se s drugima. Ovaj program je imao i svoj duhovni dio, klanjanje, molitve, razgovor sa svećenikom koji nas je potaknuo da krenemo pravim putem, te nas dodatno usmjerio. Mislim da je svakom mladom čovjeku ovo potrebno, proći kroz testiranja i naučiti nešto novo ili promijeniti svoj način razmišljanja i usmjeriti se na pravi put.«

Na putu do cilja

Na profesionalnoj orijentaciji je bio i **Matija Ivković Ivandekić**, koji se, kako je rekao, za ovaj program odlučio kako bi potvrdio svoje razmišljanje i odabir pri upisu na fakultet.

»Bilo mi je zabavno, družili smo se, pričali o međusobnim željama i iskustvima. Smatram da testovi mogu samo pomoći da sagledamo odnos naših sposobnosti i interesiranja. Također, razgovori sa stručnim osobama nam mogu pomoći da bolje sagledamo rezultate i iz njih zaključimo koje zanimanje bi nama najviše odgovaralo. Meni osobno najbolji dio bio je razgovor s psihologinjom Jasnom Vojnić i vč. Vinkom Cvijinom. Dobio sam potvrdu da razmišljam u pravom smjeru, ali i neke nove opcije koje mogu razmatrati. Svakome bih preporučio ovaj program jer nama mladima pomogne u daljem izboru, a na neki način daje sigurnost u onome što smo odabrali.«

»Na profesionalnu orijentaciju išla sam već u sedmom razredu osnovne škole kako bih se lakše odlučila za odabir srednje škole«, priča **Iva Molnar** i dodaje: »Budući da mi se tada svidio program i da mi je pomoglo, odlučila sam i sada otići, prije upisa na fakultet. Iako imam ideju gdje bih išla dalje, htjela sam provjeriti poklapaju li mi se želje i sposobnosti. U dva dana provedena na profesionalnoj orijentaciji puno toga smo uradili: dvije vrste testova, imali smo klanjanje, nekoliko radionica, razgovarali smo s voditeljima, što tijekom programa, što u pauzama i mislim da su ti razgovori najviše doprinijeli našem samopouzdanju i tome da što sigurnije idemo do svog cilja.«

Ove godine na profesionalnoj orijentaciji sudjelovalo je 11 maturanata, koje »muči« isto pitanje kao i prethodne generacije: kamo sutra? Tako su i ovoga puta neki dobili konkretne odgovore, neki su došli znajući što žele i mogu, a nekima se i želja poljuljala. Kako god bilo, sigurno je da im je ovo bio značajan korak u odabiru daljeg životnog puta, ali isto tako i u međusobnom jačanju i, kako mnogi kažu, posebnom iskustvu.

Ž. V.

Od male zanatske radionice do lidera u obradi metala

»Kupci su spremni platiti više za dugotrajan i kvalitetan proizvod. Zato se trudim da svaki proizvod izradim precizno i kvalitetno. Nema veće nagrade od povjerenja kupca koji će ponovno doći i preporučiti me drugima«, kaže Stanislav Đerčan

Stanislav Đerčan, vlasnik poduzeća *Enter-bravarija Đerčan* iz Šida, već više od tri desetljeća predano radi na usavršavanju zanata koji je započeo kao mladić s vlastitim sredstvima i velikim snovima. Njegova poslovna priča počinje 1989. godine, kada je odlučio napustiti siguran posao u tvornici i okušati se kao samostalni zanatlija. Prvi korak bio je kupnja stroja za izradu ključeva, kojim je otvorio malu radionicu prijavljenu na samo četiri sata dnevno. Od tada, korak po korak, Stanislav je gradio svoj put do uspjeha.

Čekićem treba znati raditi

Završio je srednju metalsku školu u Bačkoj Palanci 1982. godine. Tada se vratio u Šid i zaposlio u službi odr-

žavanja u tvornici boja i lakova *Hempro* u Šidu. Na sličnom poslu radio je i na spomen obilježju Sremski front. Ali, ne dugo. Želio je otvoriti svoju zanatsku radnju što je ubrzo i učinio.

»Kad sam počinjao, nisam imao mnogo, samo volju i želju da naučim. Znao sam da će svaki alat koji kupim unaprijediti moj posao, pa sam ulagao svaki zarađeni dinar u proširenje radionice«, kaže Stanislav.

Ubrzo je kupio kovačku vatru i mehanički čekić, čime je proširio svoju djelatnost na obradu metala. Njegova posvećenost i preciznost donijeli su mu prve klijente, a posao je počeo rasti.

»Čekićem treba znati raditi i to je ozbiljan alat. Kada pogledaš materijal, moraš znati hoćeš li čekić držati na pola drške ili na kraju, da bi materijal ispravio. Radim sve

što se tiče metala: varilački posao, rezanje i obradu metala, hladno i toplo kovanje i savijanje limova većih debljina. Prekretnica u poslu dogodila se 1994. godine kada sam posjetio sajam male privrede u Münchenu. Tamo sam uložio sredstva u strojeve za hladnu obradu metala, koji su mi omogućili proizvodnju kovanih ograda i kapija. Taj trenutak bio je ključan za mene. Tada sam shvatio da moram pratiti moderne tehnologije i ulagati u kvalitetu kako bih se izdvojio na tržištu», kaže Stanislav.

U narednim godinama Stanislav je proširio svoje djelovanje izvan granica Srbije. Njegovi proizvodi postali su traženi u Mađarskoj, Slovačkoj i drugim zemljama, zahvaljujući reputaciji, kvaliteti i prilagodljivosti.

»Dok su drugi nudili gotove proizvode zadanih dimenzija, ja sam bio spreman raditi po točnim specifikacijama klijenata. To je ono što me izdvojilo«, kaže ovaj šidski gospodarstvenik.

Alat – duša svakog zanatlije

Stanislav je poznat po svojoj posvećenosti detaljima i ljubavi prema alatu. »Majstor bez alata nije ništa«, ističe pokazujući kolekciju strojeva i alata koje je godinama pažljivo sakupljao.

»Alat je duša svakog zanatlije. Moraš ga voljeti, znati ga koristiti i čuvati«, ističe naš sugovornik i dodaje da su njegovi proizvodi danas među najkvalitetnijima na tržištu, zahvaljujući modernim metodama zaštite.

»Kada je ograda pocinkovana i plastificirana, može trajati i do sto godina. Kupci su spremni platiti više za dugotrajan i kvalitetan proizvod. Zato se trudim da svaki proizvod izradim precizno i kvalitetno. Nema veće nagrade od povjerenja kupca koji će ponovo doći i preporučiti me drugima. Izazova je bilo tijekom karijere, uključujući konkurenciju jeftinijih, masovno proizvedenih turskih proizvoda. No, prilagodio sam se situaciji i fokusirao na zahtjevne projekte koje drugi nisu mogli ili htjeli preuzeti. Jedan od takvih bio je križ za katoličku crkvu Presvetog

Trojstva u Kukujevcima. Križ je težak pet tona i postavljen je na visinu od 64 metra. Takvi poslovi su za mene izazov i motivacija. Uvijek sam volio pomaknuti granice«, priznaje Stanislav.

Unatoč uspjehu, Stanislav primjećuje da sve manje mladih pokazuje interes za zanat.

»Ovaj posao zahtijeva puno truda i nije privlačan na prvi pogled, ali donosi veliko zadovoljstvo. Nažalost, u posljednje četiri godine nijedno dijete nije došlo da pita za obuku«, navodi Đerčan ali kaže da ne gubi nadu.

Njegov mlađi sin, koji završava studij strojarstva, već pomaže u obiteljskom poslu, donoseći nove ideje i tehnologije.

»Mladi moraju razumjeti da je zanat ne samo posao već i umjetnost. Ako ulože trud, mogu stvoriti nešto trajno i vrijedno.«

Spoj zanata i društvenog rada

Osim što uspješno vodi poduzeće, Stanislav je i strastveni promotor lokalne tradicije. Godine 1997. osnovao je manifestaciju *Sremski svinjokolj i kobasicijada*, koja je prerasla u međunarodni događaj.

»Cilj mi je bio spojiti ljude, promovirati našu kulturu i privući posjetitelje u Šid. Manifestacija danas privlači tisuće posjetitelja, koji dolaze ne samo zbog kobasica, već i zbog druženja i očuvanja tradicije.«

Đerčan je primjer kako predanost, inovativnost i strast mogu stvoriti uspješnu poslovnu priču. Njegova radionica danas slavi 35 godina postojanja, a kroz nju je prošlo čak 60 učenika, od kojih su mnogi postali samostalni poduzetnici.

»Najveća nagrada za moj rad je vidjeti ljude koji su zahvaljujući meni stvorili vlastiti posao. To je ono što ostavlja trag«, kaže Stanislav i poručuje mladima: »Ne bojte se izazova. Uložite trud, budite uporni i uvijek težite kvaliteti. Zanatski rad nije samo posao, to je naslijeđe koje ostavljate iza sebe«.

S. D.

KATOLIČKO DRUŠTVO
„IVAN ANTUNOVIĆ“

ETNOLOŠKI ODJEL
„BLAŠKO RAJIĆ“

28. Izložba Božićnjaka 2024.

6. XII. - 13. XII. 2024.
Predvorje Gradske kuće Subotica

Otvorenje izložbe
6. XII. 2024.

18 sati

Mogu se pogledati dvije prodajne izložbe:
HKC „Bunjevačko kolo“ - Likovni odjel i
HKPD „Matija Gubec“ - Likovno-slamarski odjel
Izložba se priređuje uz potporu Grada Subotice.

Mladost za Suboticu

SUBOTICA – Folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta sudjelovali su na I. dječjem festivalu folklor *Mladost za Suboticu*

koji je organiziralo subotičko KUD *Mladost 1947*. Oni su se predstavili bunjevačkim plesovima. Festival *Mladost za Suboticu* okupio je oko 250 sudionika iz jedanaest KUD-ova.

Vašar i izložba božićnjaka u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira sutra (subota, 30. studenoga) paljenje prve adventske svijeće i vašar na etno salašu *Balažević* u Tavankutu. Početak je u 18 sati.

Sutradan (nedjelja, 1. prosinca) u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu bit će otvorena izložba božićnjaka. Otvorenje je u 18 sati.

U četvrtak, 5. prosinca, u tavankutoj Osnovnoj školi *Matija Gubec* organizira se Adventski vašar. Početak je u 17 sati.

Dio je to programa *Advent u Tavankutu* u okviru kojeg se tijekom prosinca organizira više događaja. Osim *Gupca* i Galerije, organizatori su mjesna osnovna škola i župa Presveto Srce Isusovo.

Večer ikavice u Stanišiću

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića organizira manifestaciju *Ikavica – govor dalmatinskih, ličkih, bosanskih, hercegovačkih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata* koja će biti održana sutra (subota, 30. studenoga) u dvorani MKUD-a *Ady Endre* u Stanišiću. Početak je u 17 sati, a sudjeluju solisti, izvorne pjevačke skupine, etno skupine iz Sombora, Zadra, Obrovca, Obrovca Sinjskog, Kačmara, Širokog Brijega i Ličkog Lešća. Bit će ovo prigoda i za prikaz nošnji iz različitih krajeva.

Godišnji koncert rumskog Gupca

RUMA – Godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume bit će održan u dvorani Kulturnog centra *Brana Crnčević* u Rumi u subotu, 30. studenoga, s početkom u 19.30 sati. Osim domaćina, na koncertu će se predstaviti i gosti iz Hrvatske, KUD *Tena* iz Đakova. Koncert je humanitarnog karaktera, a sva prikupljena sredstva bit će donirana za ugrožene u poplavama u Bosni i Hercegovini.

S. D.

Koncert Preprekove ženske pjevačke skupine

NOVI SAD – Godišnji koncert Ženske pjevačke skupine HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada bit će održan u subotu, 30. studenoga, u Malom amfiteatru SPENS-a u Novom Sadu. Početak je u 19 sati.

Božićnjaci na festivalu Česnica

ZRENJANIN – Festival božićnog kolača *Česnica* bit će održan u ponedjeljak, 2. prosinca, u zgradi Kulturnog centra Zrenjanin, s početkom u 13 sati. U programu će sudjelovati i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s HKUD-om *Vladimir Nazor* iz Sombora, čije će članice predstaviti najsvečaniji božićni kolač bunjevačkih Hrvata – božićnjak. Prošle godine predstavljeni su božićnjaci u suradnji s KD-om *Ivan Antunović* i somborskim *Nazorom*. Tom prigodom osvojili su glavnu nagradu za prezentaciju i promociju bogate kulturne baštine.

Na festivalu *Česnica* bit će predstavljeni božićni kolači nacionalnih zajednica koje žive na ovim područjima.

Izložba božićnjaka u Subotici

SUBOTICA – Etnološki odjel *Blaško Rajić*, pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* organizira XXVIII. izložbu božićnjaka u Subotici, koja će biti otvorena u idući petak, 6. prosinca, u predvorju Gradske kuće s početkom u 18 sati. Izložba će se moći pogledati do petka 13. prosinca. Moći će se pogledati i dvije prodajne izložbe: Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i Likovno-slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta. Izložba se priređuje uz potporu Grada Subotice.

Manifestacija *Divanim šokački* u Monoštoru

Rič pismom postala

Večer je protekla u znaku poezije Anite Đipanov Marijanović, odnosno njezinog književnog prvijenca, zbirke pjesama Oće rič pisma da bude

Sciljem očuvanja i promocije mjesnog govora šokačkih Hrvata, KUDH *Bodrog* je i ove godine priredio u Monoštoru manifestaciju *Divanim šokački*. Ovoga puta ona je protekla u znaku poezije Monoštorke **Anite Đipanov Marijanović**, odnosno njezinog književnog prvijenca, zbirke pjesama *Oće rič pisma da bude* objavljene u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice.

»Ovakve večeri podsiću nas da mi, Šokci, imamo u sebi pohranjen svoj, 'šokački kod riči', onaj stalno nosiv u duši i srcu koji nas vraća našoj Šokadiji i njezinim sokacima kroz viru, običaje, pisme, sigre i riči... A zapravo je to sve divan o našim starima, našoj viri, našoj nadi i stremljenju, to je divan o nama samima«, istaknuto je na početku večeri.

Snažan prvijenac

O knjizi *Oće rič pisma da bude* govorili su njezin urednik **Mirko Kopunović**, autor pogovora **Tomislav Žigmanov**, ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** te u ime nakladnika NIU *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković**.

Mirko Kopunović je kazao kako Monoštorci mogu biti ponosni na Anitu Đipanov Marijanović, budući da je učini-

la snažan iskorak u pjesničkom izražaju Šokaca, od *Lire naive* do modernog iskazivanja na šokačkome govoru.

»Anita vjeruje, zato i pjeva, da u nama ljubavi i snage ima, da ćemo povjereno nam kao čedo u krilu njegovati, razvijati ga, jačati i ponosno ga svijetu pokazivati. Anita pjeva o ljudima, ljubavi, životu, ričima o ričima, tradiciji, slobodi, topolama, vrbama, Dunavu, kanalima, njivama, vinogradima, o ljudima, svemu što nas okružuje. O govoru koji diše, obujmi nas ravnicom, mirom, tišini punoj zvukova. Njezin stih utopljen ikavicom je slobodan, melodičan i harmoničan, zavijen metaforama traži da ovu knjigu čitamo do posljednje pisme, do posljednje riči. Poslije toga nama je samo poželjeti Aniti da nastavi s pjevanjem«, kazao je Kopunović.

Moderan pjesnički izraz

Po riječima Tomislava Žigmanova, *Oće rič pisma da bude* izuzetno je zrelo pjesnički prvijenac, kojim se autorica pridružuje novoj generaciji pjesnikinja na književnoj sceni ovdašnjih Hrvata:

»Anita je u knjizi uspjela na velebani način iskazati svoje najdublje osjećaje, užljebiti ih u ono gdje živi, Monoštor i šokaštvo i poslati vrlo jasnu poruku: da riječ ili rič treba

imati posebno, gotovo sveto mjesto u našim životima. Anita je imala svijest da svoj talent mora brusiti, kako bi ono što nosi u sebi iskazala na jedan ovakav način. I to na govoru kojeg je slušala od tate, na ulici, od onoga što je od jeke predaka osluhnjivala, tražila i pretočila u jedan moderan, ženski, topao pjesnički izraz».

Dodao je i da se duh i kultura jednoga naroda najbolje zrcali u riječima.

»Riječ je život, ono što nas određuje i putem kojega sebe prikazujemo. Zato čitajmo, slušajmo i pazimo kako ćemo se služiti riječima, riječi su vrijednost bez premca, jer duh i kultura jednoga naroda i jedne osobe najbolje se zrcali u riječima«, naveo je Žigmanov.

Životni ciklus protkan stihovima

U drugom dijelu večeri izveden je scenski program »o rađanju, sazrevanju, odrastanju, smiju, sigri, odlaženju« protkan šokačkom tradicijom i poezijom Anite Đipanov Marijanović. U njemu su sudjelovale pjevačke skupine *Kraljice Bodroga* i *Bodroški bečari* te Dječja folklorna skupina KUDH-a *Bodrog*.

Ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković sakupila je po publikacijama rasute Anitine pjesme za njezin književni prvijenac.

»Godine 2007. na pokrajinskom susretu pučkih pjesnika *Lira naiva* pojavila se Anita. Prva njezina pjesma u *Liri naivi* bila je *Među zvizdama* a druga *Rađanje*. Tako se riječ rodila i krenula u *Iluziju*, u *Jecaj prirode*, u *Cvijeće mandarina* i zaplela se u vičnost i postala je glad, *Himna valova*, *Paunov san*, *Spoznaj jezik*, *Grozd...* Pa kad je već htjela, rič je postala pisma te ostala svima nama za neki novi dan i novu noć«, rekla je Čeliković.

Na kraju večeri obratila se i Anita Đipanov Marijanović zahvalivši svima koji su je, još od osnovne škole, poticali da se bavi pisanom riječju kao i onima koji su pomogli da njezina zbirka bude tiskana.

»Riči su one koje nas nadahnjuju, inspiriraju, one nas obavijaju. Imaju moć da nas utješe, da nas ohrabre, daju nove uvide, i kako je netko zapisao, imaju moć da nas vinu do najvećih rajskih visina ali i da nas gurnu u najdublje dubine pakla. Zato pazite što pričate i govorite, samima sebi, ali i drugima«, rekla je Đipanov Marijanović.

D. B. P.

Predstavljena knjiga dr. sc. Dinka Šokčevića *Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj*

Prva knjiga o svim hrvatskim subetničkim skupinama

»Nitko do sada nije napisao knjigu o svim ovim skupinama u Mađarskoj, o tome odakle su, zašto ih zovemo Hrvatima, kakve su veze imali sa Zagrebom ili s BiH« * »Godine 1945. bilo nas je oko 90 tisuća, a danas nas po popisu ima između 20 i 25 tisuća. Glavni krivac za to je diktatura, odnosno loši odnosi između Jugoslavije i Mađarske, i zapravo progon naše manjine nakon 1948. godine kada su se mnogi plašili izjasniti se kao pripadnici hrvatske manjine, što je ojačalo asimilaciju«, istaknuo je dr. sc. Šokčević

Dvojezična knjiga *Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj* – *A magyarországi horvátok rövid története* (Naklada Croatica, Budimpešta, 2022.) autora dr. sc. **Dinka Šokčevića** (r. 1960.) predstavljena je u četvrtak, 21. studenoga, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Riječ je o prvoj knjizi ikad napisanoj o svim hrvatskim etničkim skupinama u Mađarskoj, odnosno višestoljetnom suživotu i stvaralaštvu pripadnika tamošnje hrvatske manjinske zajednice.

O važnosti i sadržaju

Hrvati u Mađarskoj su najraznovrsniji i najsloženiji entitet od svih hrvatskih manjina koje su tijekom burne povijesti hrvatskog naroda bile otrgnute od matičnog prostora Hrvatske. Žive raštrkano u manjim i većim cjelinama od mađarsko-austrijsko-slovačke trame duž granica s Austrijom i Hrvatskom sve do Bačke na jugu mađarske države, a znanstvenici ih obično svrstavaju u sedam većih etničkih skupina. To su gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, po-

dravski Hrvati, Bošnjaci, Šokci, Bunjevci i podunavski Hrvati. O važnosti ovog djela, tj. svoje knjige, autor dr. sc. Dinko Šokčević kaže:

»U Mađarskoj su '70-ih i '80-ih godina objavljene monografije o pojedinim hrvatskim subetničkim skupinama – o podravskim Hrvatima, pomurskim Hrvatima, te o gradišćanskim Hrvatima ali ne u Mađarskoj već u Zagrebu. Nitko do sada nije napisao knjigu o svim ovim skupinama u Mađarskoj, o tome odakle su, zašto ih zovemo Hrvatima, kakve su veze imali sa Zagrebom ili s BiH. Zato sam uz pomoć predsjednika Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj **Ivana Gugana** uspio ostvariti ovo djelo jer i on smatra da nedostaje ovakva knjiga«.

Što se tiče njezinog sadržaja, Šokčević pojašnjava kako je koncipirana kronološki a ne pojedinačno po subetničkim skupinama.

»Dakle, u knjizi sam prikazao migracije, njihov dolazak na prostore u Mađarskoj, njihov život od srednjeg vijeka preko osmanskog razdoblja, pa XVIII. i do XIX. stoljeća, uglavnom njihov tradicionalni život. Potom, nastojao sam prikazati da

smo imali i građanstvo jer za to se malo zna; zna se da je postojalo srpsko građanstvo u Mađarskoj, ali ne i katoličko, hrvatsko i ilirsko. Obradio sam i tzv. nacionalne preporode (s kraja XIX. i početka XX. stoljeća), kojih nije bilo puno. Kod podravnih i pomurskih Hrvata ih nije bilo, bilo ih je samo kod Bunjevaca, Šokaca i rackih Hrvata predvođenih **Ivanom Antunovićem** kao i kod gradišćanskih Hrvata. Tu je i povijest hrvatskih skupina između dva svjetska rata, pa nakon II. svjetskog rata, te najnovije doba od 1990. što je vrlo važno razdoblje jer je demokratizacija puno značila za sve nacionalne manjine. Zapravo, možemo reći da je to jedan preporod, samo malo zakašnjeli. Da smo to imali prije 80 godina, danas bi u Mađarskoj bilo puno više Hrvata nego sada. Naime, 1945. bilo nas je oko 90 tisuća, a danas nas po popisu ima između 20 i 25 tisuća. Glavni krivac za to je diktatura, odnosno loši odnosi između Jugoslavije i Mađarske, i zapravo progon naše manjine nakon 1948. godine kada su se mnogi plašili izjasniti se kao pripadnici hrvatske manjine, pa i slovenske i srpske, što je ojačalo asimilaciju.»

Na pitanje o izvorima, odnosno povijesnoj građi za materijal koji je u knjizi znanstveno obrađen, Šokčević je rekao da je, kako se to obično čini kod sinteza, prvo pregledao postojeće monografije, studije i članke, ali i građu, tiskane izvore, matične knjige.

»U Mađarskoj imamo jednu vrlo razvijenu tzv. balkanistiku. Ravnatelj našeg povijesnog instituta u Budimpešti **Antal Molnár** je stručnjak za XVII. stoljeće, za misijsku djelatnost bosanskih franjevača ili isusovaca iz Dubrovnika itd. i on je otkrio puno novih materijala pa sam se oslanjao i na njegove knjige. Ali generalno, u Mađarskoj ima puno izvora za ovu građu.«

Knjiga je dvojezična jer je dr. sc. Dinko Šokčeviću, kako ističe, bio cilj mađarsku javnost upoznati s poviješću Hrvata u Mađarskoj, budući da vrlo malo znaju o njima.

»Često mi postavljaju pitanje kada mi je tata došao u Mađarsku, a ja odgovorim da nije on došao, već moj pradjed prije 300 godina. Onda nam se često u Hrvatskoj čude kako to da još govorimo hrvatski jezik. Inače, broj Hrvata u Mađarskoj koji znaju, tj. koriste hrvatski jezik je, prema mojim saznanjima, oko 14 tisuća, dakle puno manje od broja onih koji se deklariraju kao Hrvati. Također, u Mađarskoj u popisu postoji kategorija s pitanjem osjećaju li sebi bliskom neku kulturu i takvih koji osjećaju sebi bliskom hrvatsku kulturu ima puno više od onih koji se deklariraju kao Hrvati ili govore hrvatski jezik«.

O povijesti doseljavanja

Na pitanje kada počinje povijest Hrvata u Mađarskoj, Šokčević odgovara:

»Ako gledamo neke subetničke skupine, primjerice podravske Hrvate, njihova povijest počinje već u VII. stolje-

ću. Dakle, oni su u Podravini od kada su se Hrvati doselili na ove prostore Panonije, odnosno Dalmacije. Kod drugih, uglavnom od gradišćanskih Hrvata pa do drugih skupina, to je prvo razdoblje osmanskih osvajanja, od kraja XV. stoljeća počinje migracija budućih gradišćanskih Hrvata s hrvatskih prostora. Tijekom XVI. i XVII. stoljeća dolaze Šokci i Bunjevci i krajem XVII. stoljeća još se nastavlja, ali ima doseljavanja još i u XVIII. stoljeću kada su se krajevi Ugarske oslobodili od Turaka, kada Hrvati dolaze iz Like, Gorskog kotara, okolice Ogulina. Budući da je tamo nastupila velika glad, habsburške vlasti su preseljavale stanovništvo u Ugarsku, u plodnu ravnicu«.

Knjiga *Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj* izašla je u nakladi Neprofitnog poduzeća za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost *Croatica* iz Budimpešte, koja je, prema riječima ravnateljice **Timee Šakan-Škrin**, u svojih četvrt stoljeća djelovanja izdala oko stotinu naslova.

»*Croatica* je osnovana prije 25 godina, prvobitno kao izdavačka kuća s ciljem da se među Hrvatima u Mađarskoj širi hrvatska riječ, da se izdaju knjige, a potom se počeo tiskati tjednik Hrvata u Mađarskoj *Hrvatski glasnik*. Potom smo dobili i medijski dio koji se poslije proširio i na digitalne medije gdje imamo tv priloge, odnosno video zapise, internetski radio, a djelujemo i kao kulturni centar«, navela je Šakan-Škrin.

Kako je istaknula, za ovu se Šokčeviću knjigu može reći da je kapitalno djelo *Croatice* na hrvatskom i mađarskom jeziku.

»Ova knjiga nam je važna jer je prije bilo objavljeno puno knjiga o raznim hrvatskim etničkim skupinama u Mađarskoj, ali ovo je prva knjiga sinteza, koja

prikazuje povijest svih Hrvata u Mađarskoj koji su dospjeli na panonske prostore tijekom brojnih migracija u različitim razdobljima. Njezina je vrijednost u tome što na vrlo stručan, a opet jednostavan način predstavlja zapravo vrlo složenu povijest Hrvata u Mađarskoj.«

Predstavljanje knjige održano je u organizaciji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a književnu večer vodila je i s autorom razgovarala ravnateljica Zavoda **Katarina Čeliko-vić** koja je među ostalim izrazila zadovoljstvo što je riječ o dvojezičnoj knjizi, odnosno što se Hrvati predstavljaju onima s kojima žive, na jeziku države u kojoj žive.

Dinko Šokčević istaknuti je povjesničar, rođen u Baji 1960. Bavi se poviješću i kulturom Hrvata u Mađarskoj, kao i vezama Hrvata i Mađara. O njegovom ugledu među hrvatskim povjesničarima svjedoči i nagrada *Jaroslav Šidak* Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesnu znanost i Društva za hrvatsku povijesnicu 2019. godine. Rezultati dosadašnjeg rada dr. sc. Šokčevića važni su i zbog njegova zanimanja za povijest bačkih Hrvata i općenito za poznavanje suvremenog položaja hrvatske manjine u Mađarskoj.

I. Petrekanić Šić

Sto godina od osnutka Crkvene općine u Đurđinu

Na blagdan Krista Kralja 24. studenoga u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu proslavljena je 100. obljetnica od osnivanja Crkvene općine u ovome mjestu. Zanimljivi povijesni podaci svjedoče da je Crkvena općina osnovana desetak godina prije početka gradnje crkve. O tome u knjižici *Crkva i orgulje na Đurđinu*, koja je tiskana 1939. godine, a kako je rekao tamošnji župnik vlč. **Daniel Katačić** piše: »Vruća je želja Đurđinčana bila, da bi u svojoj sredini imali hram Božiji. Tko bi budno pratio život i rad Đurđinčana, taj bi tražio zgodu, da priskoči u pomoć ovoj njihovoj potrebi. Zato se već 1924. godine osniva na Đurđinu zasebna Crkvena općina, neovisno od drugih crkvenih općina. Prvi joj je predsjednik **Lazo Dulić**. Nova Crkvena općina radi svim silama, da bi došlo do ostvarenja davnashnje želje i sagradila se lijepa crkva. Drže se sjednice i dogovaranja. Tu i tamo posjeti ih i po koji svećenik. Ali su dugo morali čekati«.

Kako je zapisano u knjizi, na čelu Crkvene općine bio je spomenuti Lazo Dulić, a članovi su bili:

Ico Stantić, Blaško Stantić, Stipan Poljaković, Antun Jaramazović, Grgo Gabrić, Antun Stantić, Ivan Baraković, Ento Milodanović, Stipan Kolar, Martin Dulić,

Grad Sombor – financijska pomoć vjerskim zajednicama

Sredstvima Grada Sombora namijenjenim vjerskim zajednicama u ovoj godini završeni su radovi na uređenju crkve sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Tim povodom 25. studenoga crkvu su obišli gradonačelnik Sombora **Antonio Ratković**, član Gradskog vijeća za područje komunalne djelatnosti i investicije **Đorđe Zorić**, pomoćnici

gradonačelnika **Davor Francuz** i **Silard Janković** uz nazočnost zastupnika u Skupštini AP Vojvodine dr. **Dalibora Forgića**, te predstavnika Mjesne zajednice **Ivana Marijanovića** i domaćina – župnika vlč. **Dražena Dulića**.

Ovim projektom obuhvaćeno je uređenje sakristije, postavljanje podnog grijanja, nove pločice i ugradnja pvc

Stipan Pletikosić, Lazo Poljaković, Bolto Ivković Ivandekić, Luka Stanić, Grgo Dulić, Lajčo Benda i Veco Dulić.

Ovaj jubilej proslavljen je svečanom svetom misom koju je predvodio župnik vlč. Katačić, a nazočili su i svi članovi Župnog pastoralnog i ekonomskog vijeća.

»Ovoga puta smo na osobit način željeli zahvaliti dugogodišnjem članu Crkvene općine **Ivanu Stipiću Braci** koji je prije sadašnjeg saziva Vijeća zatražio odlazak u zasluženu mirovinu. Uručili smo mu prigodan dar i zahvalnicu u vidu priznanja za sve što je učinio u našoj župi. Ivan Stipić je svojim požrtvornim radom zadužio našu župu te ćemo ga uvijek smatrati počasnim članom Pastoralnog vijeća s dostojanstvom crkvenog oca«, rekao je vlč. Katačić.

Također, ovom prigodom je svim članovima uručena zahvalnica za doprinos u djelovanju župe, a istoga dana u večernjim satima održana je svečana sjednica.

H. R.

prozora, te malanje zidova. Također, uređen je i prezbiterij, gdje je izliven sloj betona, te postavljene nove pločice.

Tijekom obilaska crkve gradonačelnik Ratković je, kako prenosi *Grad Sombor*, istaknuo kako se od 2016. godine izdvajaju sredstva kako bi svaka vjerska zajednica u svakom selu u općini mogla uraditi ono što je neophodno za uređenje sakralnih objekata. Tako su tijekom 2023. godine završeni i radovi na asfaltiranju trotoara oko crkve u Monštoru, kao i kolski prilazi.

»Danas imamo priliku s vlč. Dulićem i nazočnim ljudima obići radove na mjesnoj crkvi za koje je Sombor u ovoj godini izdvojio dva milijuna dinara. Od 2016. izdvajamo sredstva za vjerske zajednice, a u ovoj godini je za Rimokatoličku crkvu izdvojeno četiri milijuna, od čega je dva uloženo u ovu crkvu, a dva milijuna za crkvu u Telečkoj. Ono što nas raduje jeste da smo isto uplanirali u proračun za 2025., te ćemo nastaviti i u narednim godinama kako bi svako selo i svaka vjerska zajednica dobili istu mogućnost,« izjavio je Ratković.

H. R.

Foto: Grad Sombor

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Došašće

Ove nedjelje započinje došašće, započinje vrijeme pripreve za Božić. Mediji i veliki trgovinski lanci već nas odavno pripremaju za proslavu ovog blagdana. I mnogi su podlegli tom pritisku društvene atmosfere, te su već otpočeli svoje »pripreme« za Božić koje nisu ništa drugo nego trošenje novca na bespotrebno, što nam se nameće kao trend. I onda se priprava za Božić svodi na materijalno posjedovanje i novčano iscrpljivanje, ispražnjeno od bilo kakvog kršćanskog smisla u kojem nema Isusa, nema kršćanske radosti niti pripravnosti koja se od vjernika očekuje. Zato su Isusova upozorenja danas aktualnija i potrebnija više nego ikad jer društvene okolnosti više nego ikad vuku čovjeka na stranputicu konsumerizma apsolutno ispražnjenu od duhovnog smisla. Vrijeme pripreve započinje ovom nedjeljom, ali one duhovne pripreve koja od vjernika očekuje zaokret i mukotran rad na promjeni svoga načina života te približavanje k Bogu.

Skloni smo kritiziranju, primjećujemo kako drugi nisu u redu, kako se drugi trebaju mijenjati, kako nam je društvo loše jer su neki drugi tome krivi. A u našoj sredini sve počinje od nas samih. Došašće je vrijeme u kojem kritike treba usmjeriti prema sebi, u kojem samom sebi treba skrenuti pozornost na vlastite pogreške te ne očekivati promjenu nekog drugog nego raditi na promjeni sebe samog. Živjeti u duhu Evanđelja, ljubiti onako kako nam Krist pokazuje da treba, bez straha od žrtve, predavati sebe nesebično za druge, to je dio kršćanskog poslanja, to je bit pripreve za Božić.

Znakovi

Prvi dio došašća obilježen je sve-topisamskim tekstovima koji nas pripremaju za drugi Kristov dolazak. Tako već ove prve nedjelje sam Isus govori kako će to biti (usp. Lk 21,25-36). On prvo spominje znakove koji

će prethoditi njegovu dolasku. To su znakovi koji će uplašiti ljude jer će čovjek uočiti mnoge čudne pojave u prirodi, na koje zna da ne može utjecati, zbog toga će biti tjeskoban. No, Kristov učenik nema razloga za strah jer dolazi Gospodin, Spasitelj. Ljudi su oduvijek u pojavama u svijetu pokušavali prepoznati znakove drugog Kristova dolaska, koji se još uvijek nije dogodio. I možda će se ljudima još stoljećima činiti da će on uskoro doći, a neće, kao što se to može dogoditi već za našega života. Ne znamo ni dana ni časa, ne zna ni Sin, nego samo Otac. Zato je za nas mnogo važniji drugi dio Evanđelja prve nedjelje došašća u kojem Isus poziva na budnost i pripravnost.

Priprava

»Pazite na se da vam srca ne otežaju u proždrljivosti, pijanstvu i u životnim brigama« (Lk 21,34), najvažnije je upozorenje suvremenom čovjeku. Proždrljivost i pijanstvo simbol su svih grijeha i svih neumjerenosti kojima podleže čovjek današnjice. Otežala srca su toliko ogrezla u grijehu da se više nemaju snage ni želje protiv njega boriti. Nemojmo biti lakomisleni i zavaravati se mislju da se to nama ne može dogoditi. Upravo takvo razmišljanje vodi čovjeka u ponor grijeha, iz kojega je poslije teško izaći.

Isus upozorava i na životne brige. Koje su to brige koje bi nam trebale biti važnije od Isusa, koje to brige on ne može riješiti, oko čega on to vjerniku ne može pomoći? Ne odgađa se život s Bogom zbog briga i obveza ovozemaljskog života jer baš kad mislimo da imamo vremena vratiti se k Bogu, vrijeme nam izmakne i samo ga nestane. Važno je budan biti i u svako doba moliti, to znači zadržati stav u kojem nastojimo izbjeći grijeha i usredotočiti se na službu Bogu. Nema vremena za odgađanje, odmah sada treba započeti pripravu za susret s Gospodinom.

Prva subotička burza vinila

Ploče su ponovno u modi

Upadljiva je bila dominacija rock ploča, ali su gotovo svi izlagači imali i poveći broj jazz izdanja. Mogle su se pronaći i ploče domaćih izvođača, a ni zaljubljenici u narodnu muziku nisu otišli kući praznih ruku

U subotičkom kulturnom centru *Klara i Rosa* u subotu, 23. studenoga, organizirana je prva subotička burza vinila. Ovaj događaj privukao je veliku pozornost ljudi iz Subotice i okoline, te su se na burzi mogli sresti gotovo svi uzrasti, od osnovaca do umirovljenika. Neki su došli vođeni pukom znatiželjom, ali dojam je kako je većina ljudi došla s namjerom da proširi svoju kolekciju *longplejki* i *singlica*.

Premašena očekivanja

Organizatorica burze vinila i PR *Klare i Rose* **Ana Marija Tumbas** istakla je zadovoljstvo šarenolikom publikom i dobrom atmosferom. Budući da se radi o prvoj burzi ovog tipa u Subotici, bilo je mnogo pitanja i sumnje prije samog događaja kako će sve ispasti i hoće li se uopće netko i pojaviti. Kako Tumbas kaže, zanimanje izlagača je bilo toliko veliko da su mnoge morali odbiti.

»Trebalo je biti 10 izlagača, ali ih ima zapravo više; neki izlagači su se samoinicijativno pojavili i dopustili smo i njima da se 'uglave'. Imamo izlagače iz Beograda, Pančeva, Bačke Topole, Sombora, ali uglavnom su Subotičani. Veoma sam zadovoljna, cijeli dan cirkuliraju ljudi, a na otvaranju je bilo tako krcato da se nije moglo prolaziti, što nam samo govori kako je ovaj prostor mali za ovako nešto, tako da bi sljedeća burza trebala biti u nekom većem prostoru. Zaista sam iznenađena ovim brojem ljudi«, kaže Tumbas.

S obzirom na to da je, barem što se posjećenosti tiče, burza bila pun pogodak, neminovno se nameće pitanje kada Subotičani mogu očekivati sljedeću burzu?

»Kada će sljedeća burza biti, ne znam. Prvo pitanje je hoćemo li pronaći adekvatan prostor za tako nešto, a druga stvar, Subotica ipak nije Beograd, tako da trebamo nakon ove burze sumirati dojmove u smislu: ima mnogo ljudi, glazba je odlična, sve je super, ali jesu li se ploče uopće i koliko prodavale? To ćemo saznati na kraju od izlagača, te ćemo na osnovu toga moći razmišljati ima li smisla ovo organizirati na svakih par mjeseci ili je dovoljno jednom godišnje«, govori Ana Marija.

Interesantno je istaknuti kako je ideja o organiziranju burze u Subotici stigla zapravo iz Pančeva.

»Osim toga što sam okružena ljudima koji su kolekcionari ploča, zapravo je **Nemanja** (DJ Doobie Kutz) inicirao da ovo radimo. Javio nam se jedan dan i pitao imamo li u

Subotici burzu i nakon što smo rekli kako nemamo, uslijedilo je pitanje pa zašto nemamo i onda potom – hajde da i mi to imamo!«, kaže sugovornica.

Rock, jazz i sevdalinke

Što se tiče same ponude, upadljiva je bila dominacija rock izvođača, ali su gotovo svi izlagači imali i poveći broj jazz ploča. Naravno, mogle su se pronaći i ploče domaćih izvođača, čak i one rarednije poput albuma *Šarla Akrobate* ili *La strade* za koje je potrebno izdvojiti i do 9.000 dinara. Originalna izdanja *Azre* ili *Idola* su ipak malo skromnija – cijene su se kretale između pet i šest tisuća dinara. Treba napomenuti da i zaljubljenici u tambure, sevdalinke i narodnu muziku također nisu napustili burzu praznih ruku.

Jedan od izlagača koji se predstavio samo kao **Sergio** dolazi iz Sombora i kaže kako su novosadske burze

veće, a ona somborska – manja, ali i kako je bez obzira na sve to ovo sigurno jedna od najboljih burzi na kojoj je sudjelovao i kao izlagač i kao posjetitelj.

»Redoviti sam sudionik burzi u Novom Sadu i Somboru, ali ova prva burza u Subotici me je potpuno iznenadila i oduševila. Nisam skoro vidio toliki broj ljudi da se okupio i to pravih zaljubljenika u vinil! Pohvala i za DJ-eve koji su u pravom elementu i puštaju odličnu glazbu sve vrijeme. Danas su Subotičani pokazali da su stari rockeri i da vole punk. Otišle su mi i neke dobre ex yu ploče poput *Električnog orgazma*, *Paket aranžmana* i slično. Prodao sam i jednu baš raritetnu ploču – **Duško Gojković i Kenny Clark**, izdanje s početka šezdesetih godina koju je kupio jedan mladi zaljubljenik u jazz iz Subotice. Ja sam se baš iznenadio jer je cijena te ploče izuzetno visoka. Dolazim sigurno ponovo, organizatori su ovo priredili na jednom baš visokom nivou, sve pohvale idu Ana Mariji i gostima iz Pančeva, tako da očekujem da se burza nastavi i da živi možda i na mjesečnom nivou«, rekao je Sergio.

Izlagač iz Subotice **Saša Fadi** je također istakao svoje veliko zadovoljstvo ovom manifestacijom.

»Prije svega mislim da su svi izlagači zadovoljni, odziv je bio jako dobar i čini mi se da se nitko nije požalio da je malo prodao ili da je morao spuštati cijenu. Osobno, najviše sam prodao jazz glazbe, što me je iznenadilo jer nisam očekivao da će mi jazz tako dobro proći. Odvojio sam jednu hrpu jazz ploča koje iskreno ni sam ne slušam, ali eto netko je pronašao nešto interesantno za sebe. Od jednog izlagača mogu potvrditi i da su metal ploče večeras jako dobro prošle. Što se tiče sljedeće burze volio bih možda veći prostor, više izlagača; volio bih vidjeti više reizdanja i novih izdanja, a svakako bih volio i vidjeti šareniji izbor pop glazbe, primjerice više soula i funka«, rekao je Saša.

Rariteti uvijek na meti

Vlasnik izdavačke kuće *Discom* iz Beograda **Luka Novaković** kaže kako je ugodno iznenađen brojem posjetitelja. Na stolu *Discoma* posjetitelji su mogli pronaći i neka

izdanja koja nikada nisu bila objavljena niti na vinilu niti na nekom drugom nosaču zvuka.

»Prosto, Subotica je poznata urbana sredina i gaji jednu ozbiljnu glazbenu tradiciju pogotovo u rock glazbi, ali opet nismo očekivali ovoliko zanimanje i ovakav entuzijazam kada su u pitanju ploče. Teško je precizirati što je najbolje prolazilo, mi smo ponijeli jednu široku ponudu ploča od ex yu-a, do nekog post-punka, jazz, funka, ploče gotovo svih žanrova osim možda klasike i šansona. Neka disperzija je bila ravnopravna, prodali smo dosta ploča koje nismo ni očekivali da ćemo prodati. Očigledno je kako postoji jedna vrsta ogromnog entuzijazma i drago nam je zbog toga. Ovaj događaj je definitivno veoma uspješan i pokazalo se i neophodan za jedan grad kao što je Subotica. Moja izdavačka kuća se bavi izdavanjem rijetkih i zaboravljenih izdanja iz doba bivše Jugoslavije, bavimo se istraživanjem bendova i umjetnika koji su bili manje zastupljeni i nisu imali svoja izdanja. Međutim, njihova kvaliteta i općenito neka razina koju su dosegli je zaista ogromna i smatramo kako im je potrebno dati šansu kroz vinilno izdanje i plasirati ih u međunarodnim okvirima. Na primjer, ploča koju trenutno pripremamo i koja bi trebala izaći sljedećeg mjeseca: u pitanju je prvi hip hop sastav na području Jugoslavije koji se zvao *The Master Scratch Band* koji su vodili **Zoran Jevtić i Zoran Vračević**. Oni su, osim toga što su pioniri elektronike, i prvi donijeli na ovaj prostor breakbeat i hip hop koristeći tadašnje instrumente, ritam mašine i analogne sekvencere«, rekao je Luka.

Cijelu burzu pratio je i glazbeni program. Glazbu su toga dana puštali DJ **Doobie Kutz** koji je organizator pančevačke burze ploča, a na ovoj burzi sudjelovao je još i kao izlagač i kao predstavnik svog brenda *Suppa Famous Streetwear*. Osim njega nastupili su još i DJ **Boogie Faddi**, DJ **Gustav Jr.**, DJ **Pac** i **Uroš Jagodić** koj je otvorio burzu. Svi su puštali glazbu isključivo s ploča.

Ivan Benčik

Koncert

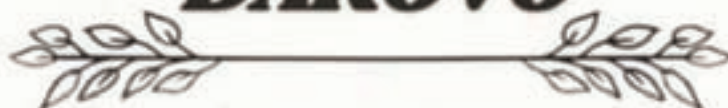

POVODOM DANA DRUŠTVA

**HKPD • MATIJA
GUBEC • RUMA**

**Sa gostima
KUD • TENA •
ĐAKOVO**

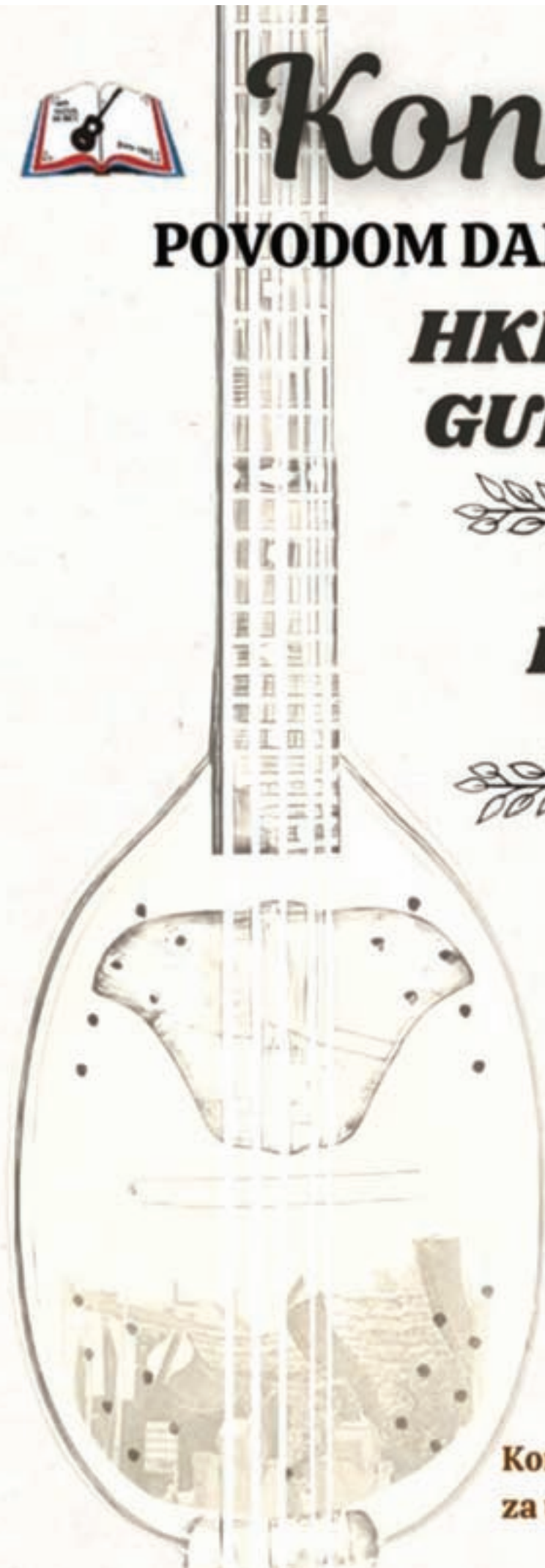

30.11.

**Kulturni centar
"Brana Crnčević "
Ruma**

**Sa početkom u 19.30
časova.**

**Koncert je humanitarnog karaktera
za ugrožene u poplavama u BiH.**

Svadbeni običaji u Srijemu

Ovo je jedna priča o staroj fotografiji govori o nekadašnjim svadbenim običajima u selima šidske općine, gdje je nekada živjelo većinsko hrvatsko stanovništvo. Sačuvana fotografija je iz obiteljskog albuma **Amalije i Pere Čupića**.

U davna vremena kada su se mladi vjenčavali u Srijemu svekrva nije išla sa svatovima. Ona je mladu čekala kod kuće kada bi svatovi došli pred kuću i mlada se pozdravila s bratom, koji ju je ispratio na konju. Do tada bi stigao i svekar, koji se veselio pred sviračima u društvu dvije bliske mlade rođakinje, *andžebule*. Tu su bili i *diverovi* i *čaja*. O svatovskim običajima 40-ih godina prošlog stoljeća pričala nam je **Marija Martinović** rodnom iz Sota.

»Na kućnom pragu stajala bi svekrva i u ruci bi držala trubu domaćeg tkanog platna. Za to vrijeme reduše bi pjevale prikladne pjesme: 'Oj svekrvo, otvaraj kapiju, evo ide mlada u avliju. Oj svekrvo, evo ide snajka, ti joj budi ko rođena majka'. Mlada bi u ruci nosila jabuku u kojoj je zaboden novac. Okrenuta prema svekru, mlada bi bacila jabuku iza leđa a momci bi je pokušavali uhvatiti. Kad stigne svekar, svekrva prostire platno od ulaza u kuću do praga sobe u koju će mladence uvesti. Svekar bi gusto sipao novac po platnu, mlada bi ga skupljala. Na kraju bi svekrva poljubila mladence, a snahi bi dala nekoliko dukata«, prisjeća se Marija.

Nakon toga bi svekrva uzela snahu u svoje krilo, a netko bi od bliže rodbine mladoj stavio u ruke malo dijete, po mogućnosti muško. Za to vrijeme reduše bi pjevale: 'Steri platno lijepog Pave majko, steri platno i uvedi zlato'«.

Svatovi su nekada u selima šidske općine, gdje je živjelo pretežno hrvatsko stanovništvo, trajali tjedan dana. Tjedan dana prije svatova *čaja* bi zajedno s domaćinima počeo pozivati reduše koje će spremati i pomagati u svatovima. Prvog dana počelo bi čišćenje oraha za kolače, miješeni su rezanci, pečeni su kolači, a petog dana klane su kokoši i odojčad za svatovsku gozbu. Navečer bi budući mladoženja imao momačku večer, na koje bi *čaja* pozvao sve djevojke i momke iz sela na svadbu. Za momačku večer reduše bi pripremile juhu, kuhano meso, umak i gužvaru s makom i orasima. Sutradan, na sam dan svatova, *andžebule*, zajedno s domaćinima, okićeni šlinganim i vezenim ručnicima, sa sviračima odlaze po kuma i starog svata. Tamo bi se svi skupa provešeli i vratili kući na doručak. Nakon objeda okupljeni svatovi sa zapregama i okićenim konjima u koloni bi odlazili po mladu. S mladom odlaze na vjenčanje, a nakon toga bi odlazili kod mladinih na ručak, gdje dolaze »radosni« i »krtani«, reduše koje donose kolače i zbivaju šale sa svatovima. Mlada tada daruje ručnik i poklone kumovima, svekru, *diveru* i *andžebulama*. Mladu ispred kapije dočekuje svekrva koja širi platno i uvodi platno u kuću. Potom je daruje dukatima i zlatnim nakitom. Tada počinje veselje, a svekrva se najviše veseli. Predvečer svatovi odlaze kod kuma kod starog svata »pokrivalje« i od njih odnosi odojče, kolače i darove. Povratkom kod domaćina nastavlja se veselje, a pred ponoć počinje darivanje od svih svatova.

S. D.

Održane radionice u vrtićima u Subotici

Ponovno *Knjižničari u razmjeni*

Studeni je mjesec kad se pri-
pravljamo za advent, zimu
ali i za projekt »Knjižničari
u razmjeni«. Tako je bilo i ove go-
dine. **Krunoslav Mijatov Kruno**
i **Zsolt Rabi**, knjižničari Gradske
knjižnice Beli Manastir iz Hrvat-
ske posjetili su Suboticu 26. stu-
denoga. Nakon lanjskog druženja
s osnovcima ovoga puta su bo-
ravili u vrtićima *Marija Petković –*
Sunčica i *Marija Petković – Biser*.
Za djecu koja pohađaju ove vrtiće
priredili su interesantne radionice.

njinske zajednice. Tako su Kruno i Zsolt po-
sjetili djecu koja pohađaju vrtić na hrvatskom
jeziku, a njihove kolege iz Mađarske djecu iz
škola gdje se nastava odvija na mađarskom
jeziku.

Bio je to poseban dan. Zašto? Zato što je
prije svega rijetkost vidjeti na istom mjestu
čak dva knjižničara muškog spola (ipak ih je
više žena), a uz to bili su tako interesantni i
zabavni da je bilo teško rastati se i prekinuti
druženje. Zato su se na koncu svi morali za-
sladiti čokoladicama koje su Kruno i Zsolt do-
nijeli sa sobom za svoje nove drugare. Samo
zato da bi im rastanak lakše pao.

Eto, lijepo je družiti se s knjižničarima i knji-
gom, poručuju naši drugari. A što vi mislite o
tome?

B. I.

Osim Krune i Zsolta, u sklo-
pu ovog projekta u Subotici su
boravili i knjižničari iz Gradske
knjižnice *Mohácsi Jenő* iz Moha-
ča jer, ako ne znate, »Knjižničari
u razmjeni« naziv je zajedničkog
programa knjižnica iz Hrvatske,
Mađarske i Srbije. Proljetos su se
knjižničari sastali u Belom Mana-
stiru, a ovoga puta domaćin je bila
naša Gradska knjižnica Subotica.
Cilj ovog programa, koji traje od
2007. godine, je razmjena isku-
stava i knjižničara iz ove tri države
koji se međusobno posjećuju i ak-
tivno rade s djecom u mjestima u
kojima žive pripadnici njihove ma-

Glazbena škrinjica

Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* u sklopu projekta »Glazbena škrinjica – čuvarica nacionalnog blaga« koji financira Grad Subotica već treću godinu zaredom provodi glazbene radionice za djecu iz vrtića i osnovnih škola koja pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku.

Kao i prethodnih, i ove godine su u suradnji s prof. **Mirom Temunović** i prof. **Tamarom Štricki Seg** pripremili zanimljive interaktivne radionice u trajanju od 45 minuta za djecu iz vrtića i škola.

Po riječima predsjednice HPD-a *Bela Gabrić* **Margarete Uršal** cilj realizacije radionica je edukacija djece u području glazbene kulture na jedan drugačiji i neformalan način, koji doprinosi učenju,

razumijevanju i razvijanju ljubavi prema glazbi od najranijeg doba.

Radionice su realizirane 25. i 27. studenoga i to tako da su radioničari prvog dana posjetili područne škole OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina i *Matija Gubec* iz Tavankuta, a 27. studenoga su se djeca po dogovorenom rasporedu okupila u takozvanoj Tamburaškoj kući gdje su radionice održane. Na ovim radionicama sudjelovala su i djeca iz: vrtića *Marija Petković – Sunčica*, *Marija Petković – Biser*, OŠ *Matko Vuković* i OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice.

Ž. V.

ZOVEM SE: Anđela Molnar

IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković, Subotica – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na balet

VOLIM: crtati

NE VOLIM: čitati

U SLOBODNO VRIJEME: spavam

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica baleta

Too Optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

**JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA URBANISTIČKO-
ARHITEKTONSKE RAZRADE LOKACIJE ZA IZ-
GRADNJU SPORTSKE DVORANE NAMIJENJENE
ZA HOKEJ NA LEDU NA K. P. BR. 17138/1 K. O.
NOVI GRAD U SUBOTICI**

(naručilac projekta – Grad Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 6. do 12. prosinca 2024. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 6. do 12. prosinca 2024. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 3. 12. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Izveštaj s terena

Stazama jelena

Proteklog vikenda šuma i ja smo briljirali kao domaćini. Pokazali smo se u punom sjaju, a anđeo šume je bio veoma darežljiv. Kada god imam goste, volim dobiti priliku odvesti ih u šume Gornjeg Podunavlja.

U gostima su nam bili prijatelji koji su dolazili iz Beograda. Kako su ljubitelji prirode, kao i mi, nije bilo dileme. Nedjelju provodimo u šumi i nakon toga idemo na »papras« kod Švabe. To vam je onaj plan kada želite igrati na siguran uspjeh. Tako je i bilo. Čim smo stigli do benta i parkirali automobil, na čistini su nas dočekala tri jelena. Prilično udaljena, ali dovoljno velika da je oduševljenje obuzelo sam početak šetnje. Zaista velikodušno od šume. Opredijelila sam se za dio šume, mimo ugažene staze, a odmah blizu benta, kako ne bismo smetali ni šumarima, a ni životinjama. Ovu turu često obilazim u posljednje vrijeme jer tu berem bukovače. I neću propustiti priliku i opet spomenuti da tko nije probao šumske bukovače dâ sve od sebe i ispravi to.

Uglavnom, baš ova moja često obilažena tura ovog vikenda bila je ogoljenih grana, da ne kažem golišava, što je učinilo primjetnim svakog stanovnika šume. Nekoliko krda jelena, zatim i srndaća, pa nekoliko čopora divljih svinja... Oduševljenje nije jenjavalo. Sve te dojmove sabirali smo na spomenutom Dondu uz vrhunski riblji paprikaš, a u povratku smo uspjeli naći malo i bukovača koje su uspjele odoljeti snijegu koji je dan prije toga pao, pa su naši gosti dobili i šumski paket za ponijeti.

Koliko god da mi ovakvi susreti nisu strani ni rijetki, uvijek se oduševim i ostanem pod dojmom nekoliko dana. Ovaj dojam me drži i koji dan više, pa sam se dala u istraživanje gdje je to moguće još ovako sretati jelene u šetnji šumom. I evo kako stvari stoje.

Ako ste ljubitelj prirode i želite doživjeti susret s jelenskim svijetom u njihovom prirodnom okruženju, postoje mnoge destinacije u Europi koje nude nezaboravne šetnje šumama gdje možete sresti ove veličanstvene životinje. Evo nekoliko popularnih lokacija na kojima možete uživati u šetnjama šumama i promatrati jelene:

Białowieża je jedna od posljednjih prašuma u Europi, koja se prostire na granici Poljske i Bjelorusije. Ova šuma dom je za brojne vrste divljači, uključujući i jelene. U šetnji kroz gustu, netaknutu šumu možete naići na jelene koji slobodno lutaju tim drevnim područjem. Białowieża šuma je i UNESCO-v svjetski spomenik prirode, što je čini još posebnijom destinacijom za ljubitelje prirode i divljih životinja.

Škotska je poznata po svojim prostranim, divljim kra-jolicima, a Highland regija jedno je od najboljih mjesta za susret s jelenima. Škotski visovi, s prostranim šu-

mama i planinskim predjelima, dom su za jelene, osobito u područjima poput Cairngorms National Park i Glen Etive. Tijekom šetnje kroz ove šume možete naići na jelene koji se hrane ili mirno pasu u podnožju planina. Zimski mjeseci su posebno atraktivni jer tada jelene možete vidjeti u njihovim prirodnim staništima, gdje su oni posebno aktivni.

Rumunjska je dom jedne od najljepših šuma u Europi, a Carpaški planinski lanci poznati su po svojoj divljoj prirodi i bogatoj fauni. U Piatra Craiului ili Făgăraș planinama možete uživati u šetnjama kroz guste šume, gdje susreti s jelenima nisu rijetkost. Jelen, ali i divlje svinje i drugi predstavnici faune, nastanjuju ova područja, a uz malo sreće možete ih sresti dok lutaju planinskim padinama. Karpatici se često kretanje divljači može pratiti na organiziranim safarijima, ali je moguće sresti jelene i u planiranim šetnjama kroz divlji predio.

Tu je i Bavarska, koja je poznata po svojim očaravajućim jezerima, planinama i prostranim šumama. U područjima kao što su Bavarska šuma ili Nacionalni park Berchtesgaden, posjetitelji mogu uživati u šetnjama kroz guste šume, a jelene ćete najčešće sresti u zoru ili pri zalasku sunca. Šume ove regije dom su za brojne divlje životinje, uključujući jelene, a s njima možete naići na stazama koje vode do planinskih vrhova ili uz obalu jezera. Bavarska šuma poznata je i po tome što je stanište nekih od najvećih jelenskih populacija u Europi.

Za kraj izdvajam nacionalni park u središnjoj Italiji poznat po svojoj divljoj prirodi i bogatom biljnom i životinjskom svijetu. Smješten u planinskoj regiji, park je dom za mnoge vrste divljači, uključujući jelene. U Parco Nazionale d'Abruzzo, šetnje kroz šume i planinske staze pružaju sjajne mogućnosti za promatranje jelena u njihovim prirodnim staništima. Ljeti jelene možete vidjeti kako mirno pasu na planinskim livadama, dok su zimi aktivni u šumama gdje se sklanjaju od hladnoće.

Bez obzira na to hoćete li hodati kroz guste šume Poljske, prostrane visove Škotske ili mirne planinske predjele Rumunjske, Europa nudi brojne destinacije u kojima možete uživati u šetnjama i susretima s jelenskom faunom. Svaka od ovih lokacija nudi jedinstvenu priliku da promatrate jelene u njihovim prirodnim staništima, dok istovremeno uživate u ljepoti netaknute prirode.

Gorana Koporan

Prva HNL sve neizvjesnija

Derbiji bez pobjednika

Četrnaesto prvenstveno kolo 1. HNL donijelo je dva velika hrvatska nogometna derbija u kojima su se u subotu, 23. studenoga, sastali *Dinamo* i *Rijeka*, a dan kasnije, u nedjelju, *Osijek* je dočekao vodećeg *Hajduka*. Ni u Zagrebu, a ni u Osijeku nije bilo pobjednika pa je stanje na tablici ostalo nepromijenjeno što se tiče glavnih aktera u borbi za naslov, ali ostaje činjenica kako je ovo prvenstvo do sada jedno od najneizvjesnijih.

Dinamo – Rijeka 0:0

Derbi na Maksimiru nije donio puno nogometa jer su obje momčadi prije svega svoju igru bazirale na obranu svoga gola. Istina, bilo je nekoliko prigodnih šansi za pogodak, **Pjaca** (*Dinamo*) je pogodio vratnicu na samom početku, a kasnije je **Djouahra** (*Rijeka*) imao

Foto Hina/ Dario GRZELJ

Foto Hina/ Dario GRZELJ

Hajduk – Dinamo

Najveći derbi hrvatskog klupskog nogometa, drugi u ovom prvenstvu, između *Hajduka* i *Dinama* igra se u nedjelju, 1. prosinca, u Splitu. Susret na Poljudu zakazan je za 17.45 i svojim rezultatom mogao bi uvelike utjecati na borbu za vrh tablice.

dvije tzv. stopostotne, ali se početni rezultat nije mijenjao. Branitelj naslova i domaćin ovoga susreta mislimo je bio već u novom susretu Lige prvaka koji je igrao u srijedu protiv *Borussije Dortmund*, susreta u kojemu bi mu pozitivan ishod mogao osigurati prolazak u nastavak natjecanja. Također, *modri* su bili i oslabljeni izostankom nekoliko igrača, prije svih svježe ozlijeđenog **Petra Sučića**. Na drugoj strani, *Rijeka* je uspjela ostati još uvijek jedina neporažena momčad prvenstva, što je i bio primarni cilj njezinog trenera **Đalovića**. Daleko od toga da ne bi prihvatili »nuđenu pobjedu« koju su mogli ostvariti da je bilo više preciznosti u nogama njihovog francuskog napadača. Konačno, niska vanjska temperatura u ledenoj zagrebačkoj noći također je utjecala na bolji umjetnički dojam, pa se maksimirski remi pokazao najrealnijim rezultatom ovoga susreta.

Osijek – Hajduk 2:2

Dan kasnije, na Opus areni u Osijeku, sudarili su se zahuktali i rezultatski probuđeni domaćin i lider tablice *Hajduk* koji već duže vrijeme (od 26. listopada) ne zna za pobjedu. Odlična atmosfera na punim tribinama na koncu je rezultirala i bakljadom koja je prouzročila veliku dimnu zavjesu zbog koje je susret prekinut na nekoliko minuta, a sve se to izuzetno dobro odrazilo na solidan i neizvjestan nogomet na osječkom travnjaku. *Hajduk* je rano poveo (**Li-**

vaja), a onda je domaćin posve zasluženio preokrenuo rezultat u svoju korist (**Jelenić** i **Jakupović**), no u finišu je **Uremović** poravnao na konačnih 2:2. Derbi je opravdao očekivanja, i jedna i druga momčad mogu pomalo žaliti za pobjedom, više *Osijek* nego *Hajduk*. Trener *bilih* **Gattuso** je istaknuo u svojoj izjavi poslije utakmice kako je zadovoljan ovim gostujućim bodom, a objektivno trebali bi biti i svi navijači »majstora s mora«. *Hajduk* je i dalje punih mjesec dana bez prvenstvene pobjede, a u nedjelju ga očekuje i derbi nad derbijima protiv *Dinama* na Poljudu.

D. P.

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE IZMJENE DIJELA
PLANA GENERALNE REGULACIJE III ZA DIO
ZONE »ALEKSANDROVO« U SUBOTICI

Odluka o izradi navedenog plana objavljena je u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 30/2024.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 2. prosinca do 16. prosinca 2024. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204., a može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 2. prosinca do 16. prosinca 2024. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

KOŠARKA

**Spartak dočekuje
Crvenu zvezdu**

U nedjelju, 1. prosinca, od 19 sati košarkaši *Spartak Office Shoesa* ugostit će Euroligaša momčad *Crvene zvezde* u susretu 10. kola Regionalne ABA lige. Subotičani u ovaj derbi susret ulaze kao petoplasirana momčad s odličnim skorom (6-3) i pokušat će pred svojim vjernim navijačima napraviti još jedan podvig.

GIMNASTIKA

**Subotičke
gimnastičarke
prvakinje Srbije**

Članice Sokolskog društva *Spartak* bile su najbolje na finalu Pionirske lige Srbije održanom u subotu, 23. studenoga, u Kostolcu. Naslove najboljih ponele su Prva, Druga i Treća selekcija subotičkog kluba predvođene trenerom **Milošem Vucelićem**.

POGLED S TRIBINA

Posljednji vlak

Nakon pet uzastopnih poraza u Ligi prvaka RK *Zagreb* je smijenio trenera **Andriju Nikolića** i doveo iskusnog internacionalnog stručnjaka **Velimira Petkovića**. Posljednje mjesto na tablici skupine B djeluje vrlo neugodno za momčad koja u svojim redovima ima nekoliko hrvatskih reprezentativaca, osobito jer je pred vratima Svjetsko prvenstvo kojemu je i Hrvatska jedan od domaćina. »Šok terapija« urodila je plodom, a novi strateg debitirao je pobjedom protiv njemačkog *Magdeburga* (22:18). RK *Zagreb* je i dalje »fenjeraš«, ali je ovim trijumfom u zagrebačkoj Areni uhvatio posljednji vlak za priključak momčadima koje će izboriti plasman u nastavak natjecanja u europskoj rukometnoj eliti. Željeno 6. mjesto sada je udalje-

no »samo« dva boda, a ukoliko momčad bude igrala kao protiv Nijemaca, onda ima prostora za ozbiljnija nadanja.

S druge strane sportskog globusa muška košarkaška reprezentacija Hrvatske, čini se, visokim je porazom od Bosne i Hercegovine (110:90) poništila svoju prednost iz njihovog prvog susreta (89:76) u kvalifikacijskoj skupini C. Sada je BiH u prednosti (zbog boljeg međusobnog omjera) za osvajanje drugog mjesta koje vodi na sljedeće Europsko prvenstvo, a Hrvatska, ukoliko ne želi prvi puta u svojoj povijesti ostati bez plasmana, mora učiniti malo čudo i pobijediti glavnog favorita skupine – Francusku. Dokle god se igra ima nade, ali čini se da je njezina šansa propuštena u Sarajevu. Hoće li Hrvatska uspjati uhvatiti posljednji vlak ostaje nam vidjeti početkom iduće godine kada je na programu susret odluke protiv Francuza. »Stanica« je u Hrvatskoj (domaći teren)...

D. P.

Umotvorine

- * Oduvijek je zvijer sama rane liječila.
- * Velika je vještina umjeti razgovarati s čovjekom.
- * Ljudi se pamte po kraju, ne po početku.

Vicevi, šale...

Stranac u Njemačkoj:

– Fotografirajte nas, molim Vas...

– Was?

– Ja, ja, nas...

– Gdje si ti, što radiš?

– Ma evo me doma, uho me boli...

– Pa jesi li što stavljao? Mislim da je češnjak dobar za to i ono što raste na krovu. Zaboravio sam kako se zove.

– Dimnjak?

Aforizmi

* Čovjek koji priča tuđim jezikom a ne svojim, brzo se zapljuje i zapetlja.

*Lijep je i društveni rad samo ako je osmišljen i kreativan.

*Sve ti je isto kad je tuđe i tebi daleko, ali nije isto kad je tebi blisko.

Aforizmi Stjepana Volarića

Vremeplov – iz naše arhive

Divanim šokački, Monoštor, 2014.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova) Putovanje na basamagi

Prid drugi rat, kad se već šušalo da će Hortin udariti na Jugovinu, dosta je bilo da čuju slavsku rič njegovi perjari i policaji već bi namrskali nosove. Jedan siroma Kaćmarac baš onda stao za slugu kod nikog spahije digod čak iznad Pešte. Tamoker slav-ska rič još manje mrišila. A čovik bio svezan, neuputit, ni našeg divana nije bio velikog, a mađžarski znao da poslušati i zaište da baš ne umre od gladi. Kad se Hortin popo na njegovog matro-skog konja i zatrumbeto, našem siromaku oma nije bilo mista – išpan ga istiro ko kera.

– Ajd tamo di se zna ko si, takim da si pošo tamo di si rodit.

Sluga ko sluga, gotovo go-bos, novaca nema, a di je Kaćmar pišice?!

– Ne mož bit drugačije?! Da ostanem bar dok ne zaradim na put.

– Ni popo ne pridiči dvared – išpan ko Bog.

Šta će, kome će u stranskom svitu?! Sačeka ajziban, sidne na basamagu pa šta Bog da – mož bit sa srićom pa da se prokrade do kuće. E, al onaj što cidulje buši nije ćorav, našo Kaćmarca, pa se zna i kraj: nogom u tur i doli s basamage. Šta će, sačekko drugu mašinu, sačekko treću i tako redom putuje na basamagi dok ne dođe do štacije: noga! Nazarađivo se nogom u tur, al na kraju se domogo pošte.

Rano proliće, vrime još ladno, siroma se smrzo putujuć na ba-samagi pa drće. Nije dobro ni zadržo, policaj već tamo. Peštan-ski je to majstor, taj oma vidi šta ne triba. Samo prstom zove:

– Gyere csak ide! (Hodi samo ovamo!)

I ne pita jedno, već:

– Ko si, šta si, kako si tu dospio, šta tu tražiš?

Siromaku još većma zima. Ni polak da razumi, ni frtalj da kaže kad divan nije bunjevački. Policaj ajd s njim unutra. Kad došo u vruće, Kaćmarca još više izbila zima – drće ko da mu je to služba.

– Vidimo mi zašto drćeš – znaš da smo te ukebali. Dobićeš ti i ti tvoji.

– Ta već sam se nadobijo.

– Jezik za zube, a samo drći-drći, nadržćeš ti tvoje.

Pa ovaki, pa onaki, kitidu ga ko da je on skrivio prvi rat. Bio zatvorit jedno vrime, jedared su valjda i oni vidili da imadu posla s neuputitim čovikom, izveli ga i opet nogom u tur:

– A sad drćanja dosta! Takim da si krenio i do Kaćmara da nisi ni stao!

On sklopio ruke:

– Da mi ga se već dovatit! O, Kaćmaru moj mili, tamo drći koliko oš, bar za to te niko ne dira!

Pravac on na genciju i opet na basamagu, kad evo jednog našeg seljana:

– Kuda ti?

– Ako Bog da i dupe izdrži – do Kaćmara.

*Pričala Bara Patarčić, r. Vujkov, Kaćmar, r. 1893. g.
Cvjetovi mećave, 1971.*

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Sigranje

Subota j. Mal sam dužje spavo pa iz kreveta oma za astal. Ni sio nisam redovno a majka divani da j baka Janja jutroske najranije poručila da oko podne dođem do nji. Užino, napiso šta triba za škulu i taman podne. Trč kod baka Janje. Unilazim, svi već sidu a baka Janja baš počinje: »Čeljadi triba kadgod slušat i mlađe. Eto prošle subote smo svinjče zaklali. Lipo su mi rekli da ne moram mest dvor jel je već pometen a mene vrag ne da mira. Ja vridna, još ću ko okolo popraviti. Nisam redovno ni počela kad mi uvalo u leđi. Kadgod mi to metenje bilo ko sigranje čeljadi, sade nastradala od metle. Još mi drži u leđi al sam ope sva taka nikaka jutroske spekla pogačice čvarcima. Pravo da vam kažem i to pečenje mi kadgod bilo ko sigranje a ni to više ne ide ko prija«. Svi se laću pogačica, friške, još vruće. Oma nastavlja dalje: »Čeljadi a to klanje, pa i to j kadgod isto bilo ko sigranje, sigra. Ta ritko kod koga na klanje nisu dolazili pomagat komšije, rodbina, druge i pajtaši. Kuvalo se i peklo, na kraju i diljilo. Ta bilo j i da j dvajst čeljadi bilo na klanju. Ni ladnoća ni snig nisu smetali. Sve išlo an-cvaj. Niko bisan jel makar malo nazoljit. Sigra čeljadi, sigra. Pun dvor dice, čeku barevinu i kolačiće. Sigru se na dvoru, kad smetu al bude da i pomažu. A danaske na prste jedne ruke mož nabrojat ko kolje kod kuće. No skratiču, nakupilo se kod nas ope svita na klanju i dicu povelj. Lip dan, najllipše za radit al i za sigrat se napolju. E sade glete, sva se dica zavukla unutra, kažu unutri će se sigrat. Nestali s dvora. Mene ope vrag neda mira, šuškala ponapolju. Zaputila se unutra donet labošku kad ono dica se ko sigru a to b bilo tako da svako drži telefon i u njeg zvera. Nikakog divana već sam ništa pritisku i mrmlju. Nepovirovat. Kako j to sigranje svite dragi«. Strina Evča vala jedva dočekala, koda vrelje kaće poklopit baka Janju: »Baka Janjo pa šta triba dica da radu? Da i ona nadivu kobasice jel da topu čvarce? A i to sigranje na dvoru i od tog ima valjda pametnijeg. Ta natom sokočalu od mobilnog mož danaske svašta naučit. Ne možemo mi zapovidat valjda dicma kako će se sigrat«. Zasukiva se baka Marica, pa će: »Pa ni to baš tako Evča. Nisu vala ta sokočala od mobilnog jedino sigranje što postoji danaske. Niki dan sam slušala na radijonu da baš i ni zdravo gledat dužje u tom ož oče pokvarit. A da baš da i odviše uču na nje, neb baš rekla. Česljadi, danaske sigranja ko kadgod nemož vidit ni na televizije. Liti, zimi nigdi nikog, svi sidu po kuća i zveru ute mobilne«. »Jest Marice vala imaš pravo, ta u naše vrime dica su bila unutri baš kasu morala. Kaj cili dan kiša jel kaj vijo taki snig da nis mogo nos promoljit napolj«, baka Manda će. I baka Tonka dodaje: »Čeljadi, ta teško da smo se mi unutri i mogli sigrat. Bilo nas puna kuća. Ta silom smo se za noćivanje posmišćali, za astal nismo stali. Čoravi kobila, zujanja jel tako štagod dali su nam se sigrat sam ako već nisu znali šta će snama. A napolju svakojakog sigranja, košticana, bunareva, špaca, lopova i džandara, ciribane, oduzimanja zemlje, fota, ispod sebe, žmure, par nepar, pataka, gućeša, grudvanja, sonanja. Ta cigurno sam mlogo šta i zaboravila kazat«. Študiram sade i ja, ima tu istine što kažu, nema više sigranja ko prija, ni blizu. Al štaš, kuš, bome teškoj i stim mobilnima al još težje j brez nji.

U NEKOLIKO SLIKA

Božićna radionica,
Hrvatski dom, Sombor

Peretki

U ovoj godini KuHaRu donosimo recept **Ruže Silađev** iz Sonte. U Sonti se slane kifle imenuju peretki. Odvajkada je ovo bilo omiljeno pecivo, a u rangu je kolača, mada nije slatko. Vrlo je jeftino, sito i obilato, pa je tako svako kućanstvo i u vrlo oskudnim vremenima moglo priuštiti ovu »slasticu«. Najviše su se pekli nedjeljama i blagdanima osim Božića i Uskrsa. Starinski peretki zahtijevaju puno vremena i strpljenja. Osobno se sjećam da je moja mati kada je namjeravala peći peretaka, ustajala u četiri sata u nedjelju ujutro da bi nas obradovala već za doručak. Poslije je išla na malu misu u 8 sati i peretke bi sakrila da ne jedemo jer nećemo moći ručati fini nedjeljni ručak u 12. Poslije ručka peretki su svima stajali pri ruci, pa kad opet ogladnimo hvatali smo se peretaka.

Tijesto:

750 g mekog brašna tip 400

500 ml mlijeka

40-50 g svježeg kvasca

1 ravna žličica soli

1 ravna žličica šećera

1 do 2 žlice otopljene svinjske masti

Za posipanje kim i susam. Ranije se koristio samo kim, a ako ga nije bilo, kućanice su u ostavi imale sjeme kopra (mirođije) i njime posipale kifle. Od ove količine sastojaka dobiju se dva pleha peretaka kao na fotografiji.

Priprema:

U šalici se rastvori kvasac u toplom mlijeku (1 dl) s dodatkom žličice šećera. Otprilike polovica brašna se stavi u činiju i kad kvasac nadođe, stavi se u načinjenu rupu usred brašna. Žličica soli se pospe podjednako uokolo po brašnu. Pomalo se dodaje toplo mlijeko i brašno koje je dan prije stavljeno u toplu kuhinju kao i mast. Mijesi se tijesto tako da se rukom podiže u vis otprilike dvadesetak

cm da se brašno što bolje sjedini s dodacima i da dobije što više zraka. Tijesto je dobro urađeno ako se odvaja od dna ne ostavljajući trag. Kuhinja treba da je zagrijana najmanje na 22 stupnja, a što je više tim je i bolje kao i za sva kisela tijesta. Prekrije se platnenom salvetom i ostavi da raste. »Brez vruće kujne se ne laćaj peč ukiselo«.

Kad se tijesto udupla i još malo i više, istrese se na siniju (dasku), otkida se po otprilike u količini od 6-7 dag i prave se kuglice. Kada se sve tijesto utroši, prve kuglice se već mogu valjati drvenim, malim valjkom samo u dužinu. Stare žene su, čim malo razvaljaju, hvatale tijesto za jedan kraj i lupile po dasci. Tako se tijesto najbolje rasteglo. Uzima se za jedan kraj desnom rukom i rola vodeći računa da bude što ljepše oblikovano. Za to vrijeme drugi kraj tijesta se drži lijevom rukom i pomalo poteže. Cilj je da kifla dobije što više listova. Kifle se slažu u pleh, a između njih se ostavlja mjesta bar toliko koliko je debela kifla, pa i malo više jer će još u tepsiji narasti.

Oblikovani peretki se premazuju vilicom ulupanim jajetom uz dodatak malo mlijeka. Svaka se posoli i posipa susamom, kimom ili mirođijom. Ostave se da rastu.

Narastle kifle se stavljaju u vruću pećnicu zagrijanu na 200 stupnjeva. Pečenje se mora pratiti jer pećnica očas prevari. Gotove su kad porumene. Stavljaju se u posudu i prekriju platnenom salvetom »da odahnu«.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+ Plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osigurujete se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamenska vozila.

www.mlos.rs
 011/ 715 23 00

Vatreno je da imate na sebi vatreni osiguranje

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

[@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

[@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

Godišnji koncert

Velika vijećnica

Gradske kuće Subotica

04.12.2024. u 19h

Cijena ulaznice: 350 din

Karte u preprodaji na telefon

063/80-87-836

Pokrovitelji:

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA

